

WWF metodologija za hitro ocenjevanje in določitev upravljaljskih prioritet na zavarovanih območjih

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR

WWF metodologija za hitro ocenjevanje in določitev upravljavskih prioritet na zavarovanih območjih

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR

Avtorica publikacije:

Jamie Ervin

Naslov publikacije:

WWF metodologija za hitro ocenjevanje in določitev upravljaljskih prioritet na zavarovanih območjih

Naslov izvirnika:

WWF Rapid Assessment and Prioritization of Protected Area Management (RAPPAM) Methodology

Prevod in priredba slovenske različice:

Jana Kus Veenvliet (Zavod Symbiosis) in Andrej Sovinc (Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče Koper)

Naklada:

300 izvodov

Založnik:

Ministrstvo za okolje in prostor, Ljubljana, 2009

Slovenska različica metodologije je natisnjena s privoljenjem WWF. Zahvaljujemo se Fundaciji MAVA in organizaciji The Nature Conservancy, ki sta finančno podprli izdajo publikacije v slovenskem jeziku.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

502.2(1-751)

ERVIN, Jamie

WWF metodologija za hitro ocenjevanje in določitev upravljaljskih prioritet na zavarovanih območjih / [avtorica Jamie Ervin ; prevod in priredba Jana Kus Veenvliet in Andrej Sovinc]. - Ljubljana : Ministrstvo za okolje in prostor, 2009

Prevod dela: WWF rapid assessment and prioritization of protected area management

ISBN 978-961-6392-63-1

I. Gl. stv. nasl.

247925248

PREDGOVOR

V današnjem času, ko človek s svojimi dejavnostmi izvaja pritiske na številne dele narave, so zavarovana območja eden najpomembnejših orodij varstva narave. Zavarovana območja pa niso namenjena le ohranjanju biotske raznovrstnosti. Poleg vrst, habitatov in ekosistemov na teh območjih ohranjamo tudi naravne vire in naravne procese ter tako posredno varujemo tudi ekosistemske usluge in storitve, ki omogočajo naš obstoj. Ob ustreznem upravljanju in sodelovanju z lokalnimi skupnostmi, zavarovana območja nudijo tudi nove priložnosti za trajnostni razvoj območij.

Leta 2004 je Konferenca pogodbenic Konvencije o biološki raznovrstnosti sprejela Program dela za zavarovana območja. Pogodbenice konvencije, to so skoraj vse države sveta, so s programom sprejele pomembne usmeritve za delo na zavarovanih območjih. Cilj Programa dela je vzpostaviti celovit, učinkovito upravljan in ekološko reprezentativen sistem zavarovanih območij, ki bo na globalni ravni prispeval k doseganju treh ciljev Konvencij in cilja 2010 za zmanjšanje trenutne stopnje upadanja biotske raznovrstnosti ter zagotavljal trajnostni razvoj. Slovenija je v letih 2008 – 2011 vključena v projekt Zavarovana območja v dinarski regiji (*project Dinaric Arc Ecoregion*), ki ga vodi Svetovni sklad za naravo (WWF). V sklopu projekta se izvajajo številne aktivnosti za krepitev izvajanja Programa dela za zavarovana območja, predvsem na zavarovanih območjih dinarske regije.

V Sloveniji se površina zavarovanih območij iz leta v leto povečuje in sedaj obsega že prek 13 % državnega ozemlja. Načrtovanje in ustanavljanje novih zavarovanih območij poteka premišljeno, z jasno začrtanimi cilji in vključevanjem lokalnih skupnosti. Življenje zavarovanih območij pa se začne šele, ko je območje ustanovljeno, ima zagotovljeno upravljanje in začrtane jasne dolgoročne cilje. V Sloveniji veliko manjših zavarovanih območij občinskega pomena še nima določenega upravljalca, kar otežuje njihovo dolgoročno varstvo. Kljub temu pa imajo upravljalca skoraj vsa velika zavarovana območja, tako da je z upravljalškimi institucijami pokrite približno 75% površine zavarovanih območij. Za doseganje varstvenih in drugih ciljev zavarovanih območij pa je ključno kakovostno in učinkovito delovanje teh institucij.

Da bi upravljalci lažje ovrednotili učinkovitost svojega dela, so v svetu razvili različne metode za ocenjevanje učinkovitosti upravljanja. V Sloveniji smo leta 2008 prvič izvedli analizo učinkovitosti upravljanja zavarovanih območij po metodologiji RAPPAM (*Rapid Assessment and Prioritization of Protected Area Management*), ki jo je oblikoval Svetovni sklad za naravo (WWF). Tudi v Sloveniji se je metodologija izkazala za učinkovito orodje za ocenjevanje učinkovitosti delovanja upravljalcev. Takšne analize pa je treba ponavljati, saj je le tako mogoče spremljati napredek. Zato smo pripravili tudi slovenski prevod metodologije RAPPAM, za katerega upamo, da bo upravljalcem v pomoč pri učinkovitem načrtovanju izvajanja upravljalških nalog.

Karl ERJAVEC
MINISTER

VSEBINA

POVZETEK	7
Opis metode in ozadje	8
Izvajanje analize in upravljalni cikel.....	8
Okvir svetovne komisije za zavarovana območja	9
Primerjalne analize in analize posameznih območij	9
Predvidevanja	10
I. KORAK: DOLOČITEV OBSEGA ANALIZE	12
2. KORAK: ANALIZA OBSTOJEČIH INFORMACIJ	13
3. KORAK: IZPOLNITEV VPRAŠALNIKA ZA HITRO OCENO	14
Zagotavljanje točnosti podatkov	14
Vprašalnik za hitro analizo s smernicami	15
4. KORAK: ANALIZA REZULTATOV	34
Pritiski in grožnje	34
Biološki in socio-ekonomski pomen ter ranljivost	35
Učinkovitost upravljanja	36
Multivariatna analiza	39
Napotki za analizo	41
5. KORAK: DOLOČITEV NADALJNJIH KORAKOV IN PRIPOROČIL	43
Priporočila	43
Vprašanja na ravni sistema zavarovanih območij z napotki	44
SLOVARČEK	49
VPRAŠALNIK ZA HITRO OCENO	51
LITERATURA IN ZAHVALA	60

POVZETEK

Program Gozdovi za življenje (*Forests for Life*) Svetovnega sklada za naravo (*World Wildlife Fund – WWF*) po vsem svetu spodbuja koncept vitalnih omrežij zavarovanih območij, ki predstavljajo znaten delež vseh tipov gozdov na svetu. Metodologija za hitro ocenjevanje in določitev upravljaljskih prioritete na zavarovanih območjih (*Rapid Assessment and Prioritization of Protected Area Management – RAPPAM*), ki jo podrobno obravnavamo v tem priročniku, predstavlja orodje za odločevalce za doseganje ciljev, saj omogoča hitro analizo učinkovitosti upravljanja zavarovanih območij v državi ali regiji.

Z metodologijo RAPPAM lahko za sistem zavarovanih območij:

- ♦ določimo prednosti in šibkosti v upravljanju,
- ♦ analiziramo obseg, razširjenost in razporeditev različnih groženj in pritiskov ter njihovo stopnjo ogrožanja zavarovanega območja,
- ♦ določimo območja z velikim ekološkim in družbenim pomenom ter njihovo ranljivost,
- ♦ prikažemo nujne dejavnosti in varstvene prioritete za posamezna zavarovana območja,
- ♦ pomagamo pri pripravi in prednostni določitvi ustreznih ukrepov politik ter načrtovanju naslednjih korakov za izboljšanje učinkovitosti upravljanja zavarovanih območij.

Metodologija RAPPAM je sestavljena iz petih korakov:

- ♦ 1. KORAK: Določitev obsega analize
- ♦ 2. KORAK: Analiza obstoječih informacij
- ♦ 3. KORAK: Izpolnjevanje Vprašalnika za hitro analizo (*Rapid Assessment Questionnaire*)
- ♦ 4. KORAK: Analiza rezultatov
- ♦ 5. KORAK: Določitev nadaljnjih korakov in priporočil

Analizo po tej metodologiji bomo najboljše in najučinkoviteje opravili na delavnici ali seriji delavnic, na katerih upravljavci zavarovanih območij, odločevalci in drugi deležniki aktivno sodelujejo pri oceni zavarovanih območij, analizi rezultatov in določitvi nadaljnjih korakov in prioritete.

OPIS METODE IN OZADJE

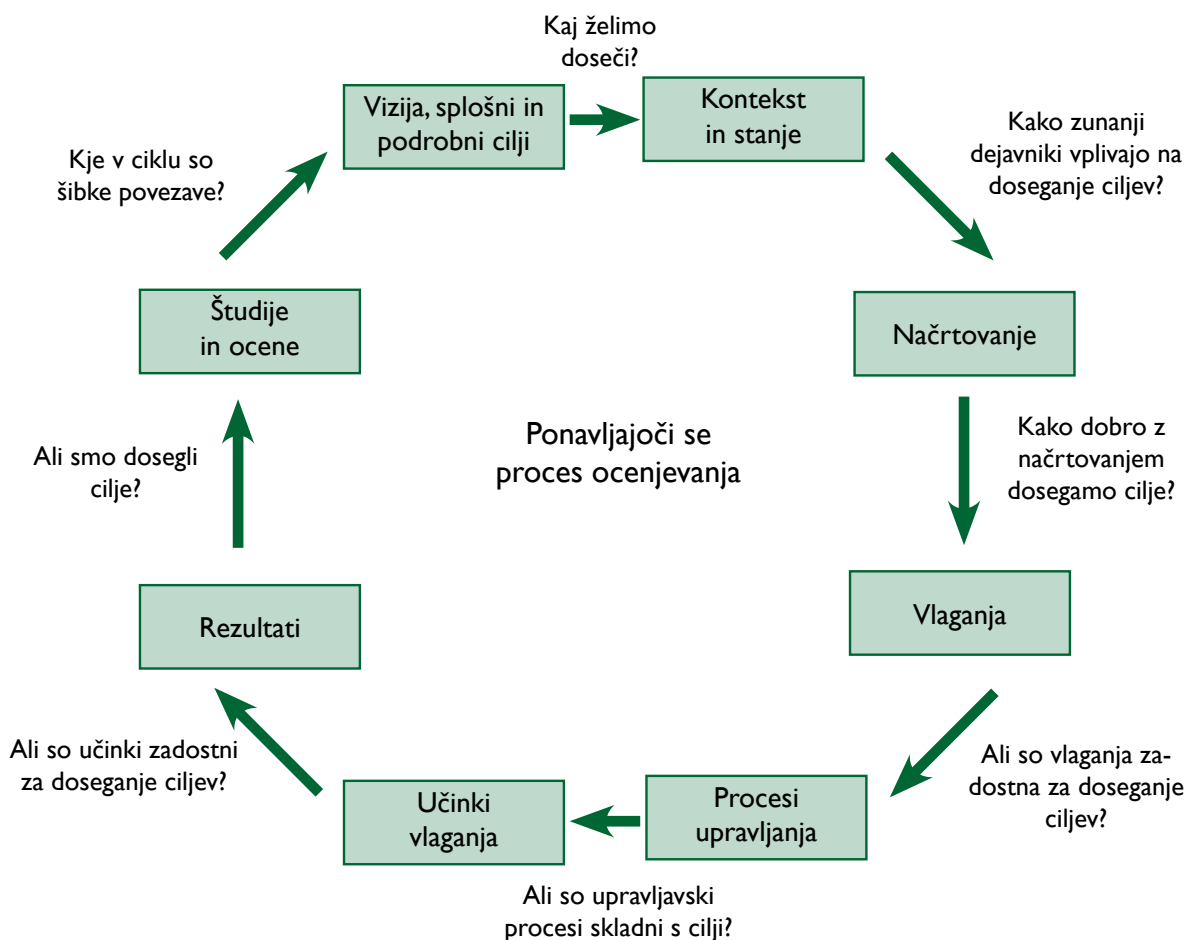
Izvajanje analize in upravljavski cikel

Sisteme upravljanja pogosto opišemo kot ponavljajoče se cikle načrtovanja, izvajanja in ocenjevanja (Hockings *et al.* 2000). Analizo lahko opravimo na katerikoli stopnji upravljavskega cikla, pri čemer se osredotočimo na različna vprašanja in informacije. Te stopnje lahko vključujejo:

- vizijo, vključno z dolgoročnimi in podrobnimi cilji, s katero opišemo, kaj želimo s programom doseči
- oceno, kako trenutno stanje, grožnje in zunanji dejavniki vplivajo na doseganje teh ciljev
- oceno primernosti načrtovanja za doseganje ciljev
- oceno zadostnosti virov in vlaganj za doseganje ciljev
- analizo rezultatov upravljanja in njihove zadostnosti za doseganje ciljev
- analizo konkretnih rezultatov in doseganja ciljev
- razmislek o celotnem sistemu, vključno z analizo najšibkejših členov in področij, na katerih je treba doseči izboljšanje.

Spodnja slika prikazuje razmerje med ponovljenimi analizami in ciklom upravljanja.

Analiza in upravljavski cikel (prirejeno po Hockings *et al.* 2000)

Okvir Svetovne komisije za zavarovana območja

Metodologija RAPPAM Svetovnega sklada za naravo (WWF) temelji na metodologiji za ocenjevanje, ki ga je razvila Svetovna komisija za zavarovana območja (*World Commission on Protected areas – WCPA*). WCPA je leta 1995 ustanovila delovno skupino, ki je proučevala učinkovitost upravljanja zavarovanih območij. Na podlagi rezultatov te delovne skupine je WCPA, da bi zagotovila usklajen pristop k analizi učinkovitosti upravljanja zavarovanih območij (ZO), pripravila celovit okvir za ocenjevanje (Hockings *et al.* 2000). Metodologija RAPPAM, ki jo je razvil WWF, je ena od pobud za

razvoj specifičnih analitičnih orodij, ki so skladna z okvirom WCPA.

Okvir WCPA temelji na upravljavskem ciklu, ki je prikazan na strani 8. Okvir sestavlja šest glavnih elementov analize: vsebina, načrtovanje, vlaganje, procesi, učinki in rezultati. Vprašalnik WWF za hitro analizo, ki je na koncu tega priročnika, vključuje vse naštet elemente in je zasnovan skladno z okvirom WCPA. Elementi vprašalnika so prikazani na spodnji sliki.

Elementi za ocenjevanje v Vprašalniku WWF za hitro analizo

Vsebina	Načrtovanje ZO	Vlaganja	Procesi upravljanja	Učinki upravljanja	Rezultati
<ul style="list-style-type: none"> • grožnje • biološki pomen • socio-ekonomski pomen • ranljivost • politike upravljanja z ZO • politične usmeritve 	<ul style="list-style-type: none"> • cilji ZO • pravna varnost • zasnova in načrtovanje območja • zasnova sistema ZO 	<ul style="list-style-type: none"> • zaposleni • komunikacija in informacije • infrastruktura • finančna sredstva 	<ul style="list-style-type: none"> • načrtovanje upravljanja • postopki upravljanja • raziskovanje, monitoring in vrednotenje 	<ul style="list-style-type: none"> • preprečevanje groženj • ekološka obnova območij • upravljanje populacij • stiki z lokalno skupnostjo • upravljanje obiskovanja • učinki na infrastrukturi • učinki na procese načrtovanja • spremljanje stanja • strokovno usposabljanje • raziskovanje 	<ul style="list-style-type: none"> • pritiski

Primerjalne analize in analize posameznih območij

Metodologija RAPPAM je zasnovana za splošne primerjave med različnimi zavarovanimi območji. Z njo lahko odgovorimo na nekatera pomembna vprašanja: Katere grožnje pretijo več zavarovanim območjem in kako resne so? Kako podobna so si zavarovana območja glede infrastrukture in zmogljivosti za upravljanje? Katere naloge so nujne na zavarovanih območjih? Kakšna je stopnja celovitosti in degradacije na posameznih zavarovanih območjih? Kako uspešno nacionalne in lokalne politike podpirajo učinkovito upravljanje zavarovanih območij? Katere naloge so najnujnejše za izboljšanje celotnega sistema?

Čeprav lahko metodologijo RAPPAM uporabimo tudi na enem samem zavarovanem območju, s tem ne bomo dobili podrobnih usmeritev za upravljanje območja. Take odgovore bomo dobili le s poglobljeno analizo na terenu, pri kateri se lahko vprašamo naslednje: Kateri konkretni koraki so potrebni za preprečitev ali omilitev trenutnih pritiskov na zavarovanem območju? Katere konkretne potrebe glede usposabljanja, krepitve zmogljivosti, gradnje infrastrukture se pojavljajo na zavarovanem območju? Kako uspešno se na zavarovanem območju upravlja z značilnimi sestavinami biotske raznovrstnosti?

Kljub temu lahko metodologijo RAPPAM uporabimo kot osnovo za oblikovanje orodij za spremljanje posameznega območja. Za to pa moramo določiti konkretna merila in kazalnike upravljanja na ravni območja, pri čemer si lahko pomagamo z vprašanji iz Vprašalnika za hitro analizo. Široko analizo, ki jo lahko opravimo po metodologiji

Predvidevanja

Opisana metodologija temelji na naslednjih predvidevanjih:

- a) Metodologija predvideva, da so vprašani udeleženci naklonjeni izvedbi analize. Kakovost podatkov je odvisna od pripravljenosti in primerne zastopanosti upravljavcev zavarovanih območij. Zato moramo ustvariti zaupanje in preglednost, saj bomo le tako pridobili zanesljive informacije, ki bodo dale smiselne in uporabne rezultate.
- b) Metodologija predvideva, da se za zavarovano območje uporablja definicija, ki je bila sprejeta na 4. svetovnem kongresu nacionalnih parkov in zavarovanih območij leta 1992 (IUCN, 1994): »Območje kopnega in/ali morja, posebej namenjeno varovanju in ohranjanju biotske raznovrstnosti in naravnih virov ter z njimi povezanih kulturnih virov, ki jih upravljamo z zakonskimi in drugimi učinkovitimi sredstvi«.
- c) Metodologija je sicer primarno namenjena zavarovanim območjem v državni in ne v zasebni lasti. Kljub temu jo lahko uporabimo tudi za različne tipe zavarovanih območij v zasebni lasti. V tem primeru moramo prilagoditi nekatera vprašanja, pa tudi pristop, da bi ta bolje ustrezal potrebam in okoliščinam zasebnih zavarovanih območij ali zavarovanih območij, ki so v lasti skupnosti.
- d) Ta metodologija je bila razvita za uporabo v gozdnih zavarovanih območjih. Kljub temu smo jo s spremembo in prilagoditvijo interpretacije vprašanj iz Vprašalnika za hitro analizo že uspešno uporabili tudi za druge biome, tudi savane in mokrišča. Za zdaj metodologija še ni bila uporabljena za popolnoma morska

RAPPAM, lahko dopolnimo s podrobnejšo analizo na ravni posameznih območij. Tako bomo morda ugotovili, da je za posamezna zavarovana območja potrebna poglobljena analiza, morda pa bomo našli tudi programska področja ali teme, ki potrebujejo podrobnejšo analizo ali pregled.

- e) Metodologijo sicer lahko uporabimo na območjih vseh šestih IUCN kategorij zavarovanih območij, vendar je najuporabnejša za območja kategorij od I do IV. Kategorija V, Zavarovana krajina, vsebuje več upravljaljskih enot, zato bi morali oblikovati kazalnike za ocenjevanje celovitosti krajine, pa tudi izbrati celovitejši pristop k analizi, pri kateri sodeluje tudi skupnost. Pri območjih kategorije VI, Zavarovana območja naravnih virov, bi potrebovali podrobnejše kazalnike za ocenjevanje gospodarjenja z gozdovi. Kazalnike za ocenjevanje ravni trajnostnega upravljanja gozdov na zavarovanih območjih bi lahko razvili na podlagi meril in kriterijev Sveta za nadzor upravljanja gozdov (*Forest Stewardship Council – FSC*).
- f) Metodologija temelji na predvidevanju, da imajo upravljavci ustrezno znanje za zagotovitev zadostnih in zanesljivih podatkov.
- g) To metodologijo lahko uporabimo na poljubnem številu zavarovanih območij, lahko celo na enem samem. Kadar vključimo zelo majhno število zavarovanih območij (npr. manj kakor šest), bo analiza bolj usmerjena k zbiranju podrobnih kvalitativnih podatkov, manj pa k primerjalnim analizam med zavarovanimi območji. Kadar vključimo veliko število zavarovanih območij (npr. več kakor 50), pa je morda smiselno, da ugotovitve smiselno združimo glede na regije, podobne upravljaljske cilje, velikost ali druge podobnosti.

- h) Ta metodologija je najbolj uporabna za izvedbo primerjav zavarovanih območij, ki imajo podobne splošne cilje. Če se ti cilji preveč razlikujejo, je morda smiselno zavarovana območja razdeliti v skupine glede na podobnost ciljev in tudi rezultate analizirati ločeno za vsako skupino.

I. KORAK: DOLOČITEV OBSEGA ANALIZE

Pred izvedbo analize po metodologiji RAPPAM moramo jasno določiti njen obseg.

Odgovori na naslednja vprašanja nam bodo v pomoč pri oblikovanju in izvedbi analize, kar bo pripomoglo tudi k večji uporabnosti rezultatov:

- ♦ Katere konkretne cilje želimo doseči z izvedbo analize?
- ♦ Kako in kdo bo uporabil zbrane informacije?
- ♦ Kdo bo sodeloval v procesu?
- ♦ Kako bomo predstavili rezultate?
- ♦ Kakšna sredstva imamo na voljo za izvedbo analize?
- ♦ Kdo bo odgovoren za koordinacijo in izvedbo analize?
- ♦ Do kdaj moramo analizo dokončati?
- ♦ Kakšni bodo nadaljnji koraki po končani analizi?

Pri določanju obsega analize moramo določiti tudi, katera zavarovana območja bomo vključili. V državah z zelo majhnim številom zavarovanih območij (npr. Mozambik, Nepal, Alžirija) lahko brez težav vključimo vsa zavarovana območja. V državah, kjer je število zavarovanih območij veliko (npr. Kitajska, Brazilija, ZDA), pa analiza vseh območij ni izvedljiva. Seznam območij lahko zožimo na različne načine, analizo lahko na primer opravimo na območjih, ki :

- ♦ ležijo v določeni regiji, na primer provinci, okrožju, državi ali ekoregiji
- ♦ sodijo v enako kategorijo upravljanja, npr. državna zavarovana območja ali zavarovana območja določene kategorije IUCN
- ♦ imajo posebne cilje upravljanja.

2. KORAK: ANALIZA OBSTOJEČIH INFORMACIJ

Drugi korak je analiza obstoječih informacij za vsako zavarovano območje.

V mnogih državah so že izvedli različne študije o učinkovitosti upravljanja in prednostnih varstvenih nalogah. Predhodna analiza količine in kakovosti podatkov, ki so na voljo za vsako zavarovano območje, je lahko dobra podlaga za odločitev o tem, katera zavarovana območja bomo vključili v analizo. Prav tako bomo na podlagi teh informacij lahko določili, katere vrzeli bomo lahko zapolnili z Vprašalnikom za hitro analizo. Obstoječi podatki so med drugim lahko:

- ♦ letalski in satelitski posnetki
- ♦ študije biotske raznovrstnosti
- ♦ analize potreb po usposabljanju in krepitevi zmogljivosti
- ♦ analize groženj
- ♦ znanstvene in akademske raziskave
- ♦ antropološke in sociološke študije
- ♦ interni programi organizacij in terenska poročila
- ♦ eksterna poročila neodvisnih institucij
- ♦ pregledi pravnega statusa zavarovanih območij in z njimi povezanih politik.

Obstoječe podatke v vprašalnik vključi ekipa, ki pripravlja analizo, ali pa udeleženci delavnice. Lahko pa podatke uporabimo za vrednotenje rezultatov analize. Letalske posnetke lahko na primer uporabimo pri določitvi obsega določenih pritiskov na zavarovanem območju. Obstoječe analize stanja v lokalni skupnosti so lahko vir informacij o statusu in socio-ekonomskem pomenu zavarovanega območja. Iz bioloških študij lahko črpamo odgovore glede načrtovanja in vzpostavitve zavarovanega območja. Če se podatki in rezultati analize smiselno ujemajo, lahko s tem podkrepimo naše ugotovitve. V nasprotnem primeru pa lahko ugotovimo, na katerih področjih so potrebne dodatne raziskave.

Ne glede na to ali bomo podatke uporabili posredno ali neposredno, moramo zagotoviti, da bodo na voljo pravočasno, prav tako pa morajo biti verodostojni in točni. Pomembno je tudi, da se upravljavci zavarovanih območij in skupine različnih deležnikov s temi podatki strinjajo.

3. KORAK: IZPOLNITEV VPRAŠALNIKA ZA HITRO ANALIZO

Tretji korak je izpolnitev Vprašalnika za hitro oceno.

Najučinkovitejši način za izpolnitev vprašalnika je, da organiziramo delavnico, na kateri sodelujejo upravljavci zavarovanih območij in deležniki. Udeleženci delavnice se lahko tako pogovorijo o vprašanih in njihovem pomenu, ter določijo način odgovarjanja, pa tudi skupaj izvedejo analizo in predlagajo prednostne naloge za nadaljnje delo.

WWF priporoča, da se za zbiranje podatkov organizira delavnica, saj bomo tako bolj verjetno pridobili točne in celovite podatke, zagotovili sodelovanje deležnikov, podatki pa bodo tudi bolj sprejeti med upravljavci zavarovanih območij. Na delavnici se lahko udeleženci sporazumejo o enaki interpretaciji posameznih vprašanj, kar omogoča doslednejši in bolj standardiziran pristop k izpolnjevanju Vprašalnika za hitro analizo. Kljub temu pa v nekaterih primerih izvedba delavnice morda ne bo učinkovita pri zbiranju točnih informacij. Glede na lokalne običaje in razmere je morda analiza, ki jo izvedemo s posamičnimi intervjuji in krajšo delavnico, učinkovitejša.

Zagotavljanje točnosti podatkov

Točnost in verodostojnost odgovorov sta pri izpolnjevanju Vprašalnika za hitro analizo ključni. Uporabniki te metodologije morajo za zagotovitev zanesljivih podatkov razmisliti zlasti o naslednjih vidikih:

Zaupanje

Če želimo, da bodo upravljavci zavarovanih območij dobro sodelovali, morajo ti zaupati ljudem, ki so udeleženi v analizo, pa tudi v sam postopek. Zato je pomembno, da metodologijo izvaja ekipa, ki ji anketiranci zaupajo, prav tako pa moramo zagotoviti preglednost postopkov, ciljev in rezultatov celotne analize.

Uporaba podatkov

Upravljavce zavarovanih območij bo zanimalo, kako bomo uporabili podatke. Ali bodo šibko upravljana zavarovana območja prejela več sredstev, ugodnosti

Glede na razmere, v katerih izvajamo analizo (npr. izjemen kulturni pomen ali ekološke razmere, okolja izven gozdnih območij), lahko vprašalnik prilagodimo, in sicer tako, da:

- ♦ za vsako vprašanje vključimo posebne kazalnike in merila za preverjanje
- ♦ dodamo nova vprašanja
- ♦ spremenimo obstoječa vprašanja ali njihovo interpretacijo
- ♦ nekatera vprašanja izpustimo.

Kakor je razvidno iz spremljajočih primerov, je prilagajanje vprašanj lokalnim razmeram in idejam popolnoma sprejemljivo.

ali nadaljnje podpore? Ali se bodo ta območja v prihodnosti obravnavala manj prednostno? Ali bodo učinkovito upravljana zavarovana območja "nagrajena" ali bodo prejela manj sredstev in podpore? Ali bodo zavarovana območja z visoko učinkovitostjo upravljanja postala cilj za razvijanje turizma ali drugih oblik razvoja? Kaj se bo zgodilo z območij, ki imajo manjši biološki ali socialni pomen? Kdo bo sprejel odločitve in kdaj bodo izvedene? Na ta vprašanja moramo odgovoriti že na samem začetku.

Preverjanje podatkov

Podatki bodo zanesljivejši, če zagotovimo več neodvisnih preverjanj. Preverjamo jih lahko na naslednje načine:

- ♦ zagotovimo sodelovanje neodvisnih nevladnih organizacij (NVO) in drugih deležnikov

- ♦ vključimo preproste metode preverjanja, na primer letalske in satelitske posnetke
- ♦ analizo izpeljemo v obliki delavnice, in tako zagotovimo verodostojne odgovore upravljavcev zavarovanih območij
- ♦ rezultate analize pošljemo v strokovni pregled.

Dosledna interpretacija vprašanj

Del delavnice moramo nameniti temu, da udeleženci dobro razumejo vprašalnik in načine analiziranja in, če je to potrebno, prilagodijo posamezna vprašanja. Tako bomo zagotovili doslednost pri izpolnjevanju vprašalnika. Izraze kot so „zadovoljivo“, „primerno“, „izčrpno“, „učinkovito“ in „zadostno“ moramo razumeti v kontekstu lokalnih razmer. Najbolje je, da na delavnici zagotovimo dovolj časa, da se lahko udeleženci posvetujejo o interpretaciji različnih izrazov iz vprašanj v Vprašalniku za hitro analizo.

Interpretacija odgovorov „da“, „večinoma da“, „večinoma ne“ in „ne“

Vprašalnik je zasnovan tako, da je podana izjava, na katero so možni štiri različni odgovori: „da“, „večinoma da“, „večinoma ne“ ali „ne“. S tako ob-

liko vprašanj lahko ugotovljamo predvsem splošne trende, ne pa natančnih stopenj izpolnjevanja posameznih nalog. Primer lahko razložimo na vprašanju I3a, ki se glasi: „Zavarovano območje ima celovit, aktualen, načrt upravljanja v pisni obliki.“ V tem primeru bi odgovor „da“ pomenil, da je izpolnjena večina elementov v izjavi (načrt je v pisni obliki, je celovit in relativno nov). Odgovor „večinoma da“ bi pomenil, da je večina elementov v izjavi ustrezna ali pa bodo naloge opravljene v bližnji prihodnosti, vendar ostaja še nekaj dvomov za odločen odgovor „da“. Odgovor „večinoma ne“ lahko nakazuje, da nekaj ali morda celo večina elementov v izjavi ne ustreza stanju (npr. načrt je lahko zastarel ali pa ni ustrezno napisan) ali pa rezultati niso zadovoljivi. Pri odgovorih „večinoma da“ in „večinoma ne“ moramo v opombah razložiti, zakaj odgovor ni „da“ ali „ne“.

V primerih, ko vprašani odgovora ne poznajo, naj poskušajo odgovoriti v skladu z najboljšimi razpoložljivimi informacijami in po svoji strokovni presoji, pomanjkanje podatkov pa naj se zabeleži v opombe.

Vprašalnik za hitro analizo s smernicami

Ta del priročnika je namenjen uporabnikom metodologije. Za vsako vprašanje iz Vprašalnika za hitro analizo podajamo razlago, utemeljitve, primere, definicije in/ali morebitne kazalnike za posamezna vprašanja. Ti napotki naj služijo le kot usmeritev. Udeleženci delavnice naj sami določijo skupne

definicije in interpretacijo za vsako vprašanje, prav tako tudi meje med odgovori „da“, „večinoma da“, „večinoma ne“ in „ne“.

Vprašanja, ki so označena z znakom so dodana ali prilagojena za uporabo metodologije v Sloveniji.

I. Osnovne informacije

I. OSNOVNE INFORMACIJE

- a) Ime zavarovanega območja: .....
- b) ☉ Kategorija IUCN: .....
- c) Datum razglasitve: .....
- d) Površina zavarovanega območja (v ha): .....
- e) Ime in priimek anketiranca: .....
- f) ☉ Delovno mesto anketiranca: .....
- g) Datum zaključka ankete: .....
- h) Letni proračun zavarovanega območja (ZO) (€): .....
- i) Specifični cilji upravljanja: .....
.....
.....
.....
- j) Ključne upravljavske naloge ZO:.....
.....
.....
.....

Na podlagi vprašanj Ia –Ij pridobimo osnovne podatke, s katerimi določimo in opišemo zavarovano območje, poleg tega pa zabeležimo tudi ime osebe, ki je odgovarjala na vprašanja in datum izpolnjevanja vprašalnika. Te informacije so koristne, posebno če vprašalnikov ne izpolnjujemo na isti lokaciji. Vprašanje Ii se nanaša na cilje zavarovanega območja. Ti naj bodo čim bolj natančni, vendar še vedno jedrnat.

Med cilje lahko vključimo tudi splošne cilje, krovne vrste ali strategije upravljanja. Vprašanje Ij se nanaša na ključne upravljavske naloge, to so naloge, s katerimi preprečimo nenadomestljivo ali nesprejemljivo izgubo naravnih ali kulturnih virov zavarovanega območja. To so na primer preprečevanje ali blažitev pritiskov, izvajanje pravnega reda, ekološka obnova degradiranih območij in upravljanje vrst.

2. Pritiski in grožnje

2. PRITISKI IN GROŽNJE			
Pritisk:			
☸ Podrobno opišite pritisk:			
.....			
.....			
☐ Prisoten ☐ V zadnjih 5 letih ni bil prisoten			
Ta pritisk se je v zadnjih 5 letih:		Skupna ocena teže tega pritiska v zadnjih 5 letih je:	
☐ Bistveno povečal	Obseg	Vpliv	Stalnost
☐ Nekoliko povečal	☐ Povsod (>50%)	☐ Zelo velik	☐ Stalen (>100 let)
☐ Ostal nespremenjen	☐ Zelo razširjen (15–50%)	☐ Velik	☐ Dolgoročen (20–100 let)
☐ Nekoliko zmanjšal	☐ Razpršen (5–15%)	☐ Zmeren	☐ Srednjeročen (5–20 let)
☐ Bistveno zmanjšal	☐ Lokaliziran (<5%)	☐ Majhen	☐ Kratkoročen (<5 let)
Grožnja:			
☸ Podrobno opišite grožnjo:			
.....			
.....			
☐ Jo lahko pričakujemo ☐ Je v naslednjih 5 letih ne pričakujemo			
Verjetnost, da se grožnja pojavi		Skupna ocena teže grožnje v naslednjih 5 letih bo verjetno:	
je:			
☐ Zelo velika	Obseg	Vpliv	Stalnost
☐ Velika	☐ Povsod (>50%)	☐ Zelo velik	☐ Stalen (>100 let)
☐ Srednja	☐ Zelo razširjen (15–50%)	☐ Velik	☐ Dolgoročen (20–100 let)
☐ Majhna	☐ Razpršen (5–15%)	☐ Zmeren	☐ Srednjeročen (5–20 let)
☐ Zelo majhna	☐ Lokaliziran (<5%)	☐ Majhen	☐ Kratkoročen (<5 let)

Pritiski so dejavnosti ali dogodki, ki so že uničujoče vplivali na celovitost zavarovanega območja (ki so npr. že zmanjšali biotsko raznovrstnost, okrnili možnost obnavljanja in/ali osiromašili naravne vire območja). Pritiski vključujejo zakonite in tudi nezakonite dejavnosti in so lahko posredna ali neposredna posledica izvajanja dejavnosti. **Grožnje** so potencialni ali grozeči pritiski, ki bi lahko povzročili uničujoče vplive v prihodnosti.

☸ Opredeliti moramo pritiske in grožnje neposredno na zavarovanem območju, pa tudi tiste izven območja, ki imajo daljinski vpliv na zavarovano območje. Primeri pritiskov in groženj so prilagojeni slovenskim razmeram.

- ♦ **Sečnja** – vključuje zakonito in nezakonito sečnjo
- ♦ **Sprememba namembnosti zemljišč** – vključuje spremembo namembnosti zemljišč s spreminjanjem planske rabe, na primer v območja stanovanj, turistična območja s

pripadajočo infrastrukturo, območja prometne infrastrukture, območja kmetijskih zemljišč, ali druge rabe, s katerimi ni mogoče zagotavljati varstva zemljišč.

- ♦ **Sprememba rabe zemljišč** – vključuje spremembo rabe zemljišče bodisi znotraj obstoječe planske rabe (konverzija travnikov v njive, izsuševanje travnikov, zložbe zemljišč) ali pa nezakonite posege na zemljiščih (npr. črne gradnje, nezakonita odlagališča odpadkov).
- ♦ **Opuščanje tradicionalne rabe zemljišč** – vključuje procese, ki so posledica opustitve tradicionalne rabe zemljišč (npr. opuščanje košnje, paše, vzdrževanja visokodebelnih sadovnjakov, solinarstva)
- ♦ **Posegi v vodni in obvodni prostor** – vključuje regulacije vodotokov, gradnjo jezov za rekreacijo, ribištvo, za zajetja pitne vode ali hidroelektrarne in male hidroelektrarne. Odvzemanje gramoza je v kategoriji Rudarstvo.

- ♦ **Paša in košnja** – vključuje pašo živine in košnjo za krmo, ki zaradi intenzivnosti ali časovne neustreznosti ovira doseganje ciljev zavarovanega območja.
- ♦ **Lov in ribolov** – vključuje dovoljeni lov/ribolov, ki kljub določenim kvotam, ogroža vire zavarovanega območja, ter nezakonit lov/ribolov. V to kategorijo uvrščamo tudi grožnje zaradi trofejnega in komercialnega lova ter zaradi vlaganja rib za športni ribolov.
- ♦ **Rударstvo** – vključuje vse oblike vrtanja, rudarjenja in izkoriščanja podzemnih ali nadzemnih virov ter tudi vse odpadke, ki nastanejo s temi dejavnostmi. Sem sodijo tudi dejavnosti dovoljenega ali nedovoljenega odvzemanja gramoza in solinarske dejavnosti.
- ♦ **Nabiranje gozdnih dobrin** – vključuje nabiranje nelesnih gozdnih proizvodov, kot so na primer plodovi, zelnote rastline (lahko tudi zdravilne rastline), gobe in drugi naravni viri zavarovanega območja, bodisi za prodajo ali lastno uporabo.
- ♦ **Turizem in rekreacija** – vključuje npr. planinarjenje, taborjenje, smučanje, jahanje, vožnjo s čolni, rabo motornih vozil na cestah ali izven njih (terenska vozila) in druge oblike rekreacije. Gradnja turističnih infrastrukturnih objektov sodi v sklop Spremembo namembnosti zemljišč.
- ♦ **Odpadki** – vključuje neustrezno odlaganje odpadkov dovoljenih dejavnosti (npr. odlagališča odpadkov, smeti, ki jih puščajo turisti) kot tudi nedovoljeno odlaganje odpadkov nezakonitih dejavnosti (črna odlagališča gradbenih in kosovnih odpadkov). V to kategorijo sodi tudi zasipavanje depresij in jam z gradbenimi odpadki.
- ♦ **Čezmejni vplivi** – vključuje čezmejno onesnaževanje in zakisanje, povečan/zmanjšan odtok vode, obremenjenost z dušikom in poplave zaradi neustreznega ravnanja z zemljišči na drugi strani državne meje ter tudi vremenske spremembe, ki so posledica podnebnih sprememb.

- ♦ **Invazivne tujerodne vrste** – vključuje rastline in živali, ki jih je namerno ali nenamerno naselil človek, npr. šarenka (*Onchorhynchus mykiss*), japonski dresnik (*Fallopia japonica*), kanadska zlata rozga (*Solidago canadensis*).

Trendi

Pritiski in grožnje se lahko povečujejo ali zmanjšujejo, na primer po obsegu, vplivih in stalnosti določenih dejavnosti.

Obseg

Obseg je velikost območja, na katerem lahko zaznamo vpliv dejavnosti. Obseg dejavnosti moramo ugotavljati glede na celotno površino, na kateri bi lahko dejavnost potekala. Na primer obseg ribolova moramo primerjati s celotnimi ribolovnimi vodami. Obseg nedovoljenega lova primerjamo z obsegom potencialne razširjenosti te vrste. Obseg zakisanja bomo verjetno izmerili glede na celotno zavarovano območje. Pri tem „povsod“ pomeni, da dejavnost poteka na 50 % ali več potencialnega območja, „zelo razširjen“ pomeni, da dejavnost poteka na 15–50 % potencialnega območja, „razpršen“ pa na 5–15% območja. Če se pritisk/grožnja pojavlja na manj kakor 5% območja, ga opredelimo kot „lokaliziran“.

Vpliv

Vpliv je merilo velikosti vpliva pritiska na naravne vire zavarovanega območja, bodisi neposredne ali posredne. Na primer, možni vplivi rekreacije z motornimi vozili so erozija prsti, zbijanje prsti, zamuljenje potoka, hrup, poškodbe rastlin, motenje živali na gnezdiščih in v brlogih, fragmentacija ključnih habitatov, vnos tujerodnih vrst, povečanje možnosti za druge grožnje, kot je na primer lov. Vpliv opredelimo kot „zelo velik“, kadar gre za velike poškodbe ali izgubo naravnih virov zavarovanega območja, bodisi prsti, vode, živali/rastlin, ki je neposredna ali posredna posledica dejavnosti. „Velik“ vpliv pomeni, da zaradi pritiskov prihaja do bistvenih poškodb naravnih virov zavarovanega območja. Vpliv opredelimo kot „zmeren“, kadar ga lahko zaznamo, vendar vpliv ni bistven, kot „majhen“ pa opredelimo skoraj nezatne in nepomembne vplive, ki so tako majhni da jih le težko zaznamo.

Stalnost

Stalnost je čas, ki bi bil potreben za obnovitev naravnih virov zavarovanega območja po naravni poti, brez posredovanja človeka. Povrnitev v prvotno stanje je opredeljena kot obnovitev ekoloških

struktur, funkcij in procesov na raven pred pojavom dejavnosti ali obstojem pritiskov. Čas, ki je potreben, se šteje od trenutka, ko dejavnost preneha in se začnejo obnovitvene dejavnosti ali pa ko je obnova prepuščena naravnim procesom. Stalnost, lahko bi jo poimenovali tudi odpornost, je odvisna od dejavnikov, kot so tip poškodb, možnosti za izvedbo obnovitvenih dejavnosti in/ali regenerativne sposobnosti samega naravnega vira. Poškodbe so „trajne“, če z obnovitvenimi dejavnostmi ali naravnimi procesi škode ni mogoče odpraviti v manj kakor 100 letih. „Dolgoročno“ škodo je mogoče odpraviti v 20-100 letih, „srednjeročno“ v 5-20 letih. Posledice „kratkoročne“ škode lahko odpravimo v manj kakor petih letih.

Verjetnost

S pojmom verjetnost označimo koliko je možnosti, da se bo grožnja pojavila v prihodnosti, to je lahko v razponu od zelo nizke do zelo visoke verjetnosti. Pri odgovoru na to vprašanje moramo presoditi kako razširjena je bila ta dejavnost v preteklosti, pa tudi zunanje dejavnike, kot so na primer politični pritiski in morebitne ovire za obstoječi način upravljanja.

Kadar v sklopu analize določamo grožnje in pritiske, je dobro, da si pripravimo seznam potencialnih groženj in pritiskov za vsa zavarovana območja. Na ta način bomo zagotovili, da bodo vsi upravljalci zavarovanih območij razmislili o vseh možnih potencialnih grožnjah.

Primeri nekaterih pritiskov in groženj ter njihovega vrednotenja

Dejavnost	Obseg	Vpliv	Stalnost	Stopnja	Opis in razlaga (☒)
Nabiranje gozdnih dobrin	Lokalizan (1)	Majhen (1)	Kratkoročna (1)	1	Gozdne dobrine večinoma nabirajo le lokalni prebivalci, ki nabirajo gobe za lastno prehrano. Nabiranje poteka v bližini vasi in na večini območja, zato ne prihaja do motenj.
Ceste	Razpršen (2)	Zmeren (2)	Srednjeročna (2)	8	Skozi del ZO je načrtovana gradnja ceste. Vplivi ceste bodo zmanjšani z omilitvenimi ukrepi. Gre za makadamsko dovozno cesto, ki jo bodo le sezonsko uporabljali zaposleni v parku in obiskovalci z dovoljenji.
Turizem	Zelo razširjen (3)	Velik (3)	Kratkoročna (1)	9	V zadnjem času so turisti začeli uporabljati terenska motorna vozila, s katerimi se vozijo čez mokrišča. Uporaba vozil v spomladanskem obdobju je zaradi hrupa že povzročila motnje v času gnezdenja gozdnih ptic, ki so krovne vrste ZO.
Nedovoljen lov	Zelo razširjen (3)	Velik (3)	Srednjeročna (2)	18	Nedovoljen lov poteka predvsem na medveda, ki ga lovijo na celotnem ZO.
Tujerodne vrste	Zelo razširjene (3)	Velik (3)	Dolgoročna (3)	27	Japonski dresnik porašča obrežne predele vzdolž večine vodotokov in onemogoča rast domorodnih rastlin in zaradi oteženega dostopa do reke zmanjšuje vrednost območja za rekreacijo.
Izgradnja jezov	Povsod (4)	Zelo velik (4)	Stalna (4)	64	Načrtovana je gradnja velikega jezua za hidroelektrarno, zaradi katerega bo poplavljen najmanj polovica ZO.

3. Biološki pomen – vsebina

3. BIOLOŠKI POMEN				Opombe
d	v/d	v/n	n	
☐	☐	☐	☐	a) V ZO je relativno veliko število redkih, ogroženih ali prizadetih vrst.
☐	☐	☐	☐	b) ZO ima relativno visoko stopnjo biotske raznovrstnosti.
☐	☐	☐	☐	c) ☉V ZO živi več slovenskih endemičnih vrst.
☐	☐	☐	☐	d) ZO ima pomembno funkcijo pri ohranjanju krajine.
☐	☐	☐	☐	e) ZO ima pestrost rastlinskih in živalskih vrst, kakršno bi pričakovali glede na zastopanost ekosistemov.
☐	☐	☐	☐	f) ZO pomembno prispeva k reprezentativnosti sistema ZO glede na zastopanost ranljivih ekosistemov.
☐	☐	☐	☐	g) V ZO so minimalne viabilne populacije ključnih vrst.
☐	☐	☐	☐	h) Strukturna raznolikost ZO je skladna z zgodovinskimi vrednostmi.
☐	☐	☐	☐	i) ZO vključuje ekosisteme, katerih obseg se je glede na površine v preteklosti močno zmanjšal.
☐	☐	☐	☐	j) ZO vzdržuje celoten nabor naravnih procesov in režimov naravnih motenj.

d–da v/d–večinoma da v/n–večinoma ne n–ne

a) V ZO je relativno veliko število redkih, ogroženih ali prizadetih vrst.

To lahko vključuje tudi redke vrste, ki se pojavljajo v majhnem številu bodisi naravno ali kot posledica človekovih dejavnosti. Za ogrožene vrste je verjetno, da bodo v bližnji prihodnosti postale prizadete. Za prizadete vrste obstaja možnost izumrtja v celem ali bistvenem delu njihovega areala.

b) ZO ima relativno visoko stopnjo biotske raznovrstnosti.

Biotska raznovrstnost se nanaša na raznolikost življenja, vključno z raznolikostjo na ravni genov, vrst, populacij ali ekosistemov. Na to vprašanje odgovorimo na podlagi stopnje biotske raznovrstnosti v ZO v primerjavi z drugimi ZO. Pri tem lahko upoštevamo merila kot so pestrost vrst, strukturna raznolikost, heterogenost ekosistemov, pa tudi merila, ki se nanašajo na geološke lastnosti, kot so na primer kamenine, prst, lega, naklon.

c) V ZO živi več slovenskih endemičnih vrst.

Endemične vrste izvirajo iz in so omejene na določeno, omejeno geografsko območje. Pri

odgovoru na to vprašanje morajo udeleženci delavnice jasno določiti, katero geografsko območje bo merilo za določitev endemizma. ☉Predlagamo, da se pri uporabi metodologije v Sloveniji za to merilo izbere kar država Slovenija.

d) ZO ima pomembno funkcijo pri ohranjanju krajine.

Zavarovano območje, ki ima ključno funkcijo v krajini, je območje, ki je pomembno za hranjenje, razmnoževanje ali selitev vrst, ki bi lahko bile ogrožene, če bi se to območje spremenilo. Primeri takih območij so počivališča ptic selivk, pomembna prehranjevalna območja redkih in prizadetih vrst, selitvene postaje in koridorji kopenskih vrst, osrednja območja populacij ključnih vrst, območja, ki so sezonsko pomembna za parjenje in vzgojo mladičev.

e) ZO ima pestrost rastlinskih in živalskih vrst, kakršno bi pričakovali glede na zastopanost ekosistemov.

Velika raznolikost vrst pomeni, da so na zavarovanem območju prisotne vrste, ki bi jih pričakovali v določenem tipu ekosistema in v naravnih združbah zavarovanega območja.

f) ZO pomembno prispeva k reprezentativnosti sistema ZO glede na zastopanost ranljivih ekosistemov.

Ekosistemi z nizko produktivnostjo (npr. v predelih z visoko nadmorsko višino) so pogosto dobro zastopani v sistemih zavarovanih območij, visoko produktivna območja pa so slabo zastopana. Zavarovana območja z velikim pomenom pri zagotavljanju reprezentativnosti so tista območja, ki vključujejo ekosisteme, ki so sicer slabo zastopani v sistemu zavarovanih območij.

g) V ZO so minimalne viabilne populacije ključnih vrst.

Minimalna viabilna populacija vrste je število osebkov te vrste, ki so potrebni za obstoj vrste v prihodnosti (običajno za dobo 500 let), upoštevajoč naključno raznolikost dinamike populacij. To nakazuje, da ima zavarovano območje ustrezne populacije ključnih vrst, pa tudi dovolj habitatov za vzdrževanje naravnih procesov, ki so potrebni za obstoj teh populacij. Krovne vrste so tiste vrste, katerih ohranjanje in upravljanje ugodno vpliva tudi na varstvo drugih vrst. Primeri ključnih vrst pa so:

- ◆ vrste, ki so prostorsko omejene (živali s posebnimi zahtevami, kakor na primer z velikimi domačimi okoliši (*home ranges*), pa tudi redke, ogrožene in prizadete vrste),
- ◆ vrste, ki so omejene s prisotnostjo nekaterih procesov (vrste, ki so odvisne od ekoloških procesov, kot so na primer požari ali poplave),
- ◆ vodilne vrste (vrste, katerih ohranjanje zagotavlja podporo javnosti, npr. vidra),
- ◆ krovne vrste (vrste, ki imajo velik vpliv na ekosistem in bi njihova odstranitev povzročila velike in nepredvidljive posledice).

h) Strukturna raznolikost ZO je skladna z zgodovinskimi vrednostmi.

Strukturna raznolikost je zastopanost in število vrst, krajinskih elementov in ekosistemov v krajini. Primeri strukturne raznolikosti so raznolikost sukcesijskih faz gozda in raznolikost vrst ter populacijskih vzorcev v krajini. Zgodovinske vrednosti so tisti pogoji, ki so prevladovali pred industrializacijo in/ali intenzivnimi človekovimi posegi.

i) ZO vključuje ekosisteme, katerih obseg se je glede na površine v preteklosti močno zmanjšal.

Bistveno zmanjšani ekosistemi so tisti ekosistemi, ki so bili v preteklosti (pred industrializacijo) v krajini splošno razširjeni ali prevladujoči, danes pa so večinoma v drugačni rabi. Primeri so ostanki starih gozdov, močvirja in mokrišča, ki so bila pogosto zasuta, ter travišča, ki so bila spremenjena v kmetijska zemljišča.

j) ZO vzdržuje celoten nabor naravnih procesov in režimov naravnih motenj.

Naravni ekosistemski procesi vključujejo procese, ki omogočajo delovanje in razvoj ekosistemov. Primeri so: naravne motnje in sukcesijski procesi, kroženje hranil (npr. gnitje in razkroj rastlinskega materiala), razmnoževanje (npr. opráševanje, oploditev), plenjenje vrst in selitev vrst. Režimi motenj se nanašajo na oblike naravnih motenj, vključno s pogostnostjo, velikostjo, intenzivnostjo in močjo teh motenj, ki so v času oblikovale krajinske strukture in vzorce. Primeri takih motenj so požari, poplave, led, vetrolom.

4. Socio-ekonomski pomen – vsebina

4. SOCIO-EKONOMSKI POMEN				Opombe
d	v/d	v/n	n	
☐	☐	☐	☐	a) ZO je pomemben vir zaposlitvenih možnosti za lokalne skupnosti.
☐	☐	☐	☐	b) ZO predstavlja pomemben vir dobrin lokalne skupnosti.
☐	☐	☐	☐	c) Trajnostna raba naravnih virov v ZO ponuja razvojne priložnosti za lokalno skupnost.
☐	☐	☐	☐	d) ZO ima verski in duhovni pomen.
☐	☐	☐	☐	e) ZO ima izjemne lastnosti estetskega pomena in pomembno geološko dediščino.
☐	☐	☐	☐	f) V ZO uspevajo rastlinske vrste, ki imajo velik družbeni, kulturni ali gospodarski pomen.
☐	☐	☐	☐	g) V ZO živijo živalske vrste, ki imajo velik družbeni, kulturni ali gospodarski pomen.
☐	☐	☐	☐	h) ZO ima velik pomen za rekreativne dejavnosti.
☐	☐	☐	☐	i) ZO prinaša lokalnim skupnosti pomembne ekosistemske usluge in koristi.
☐	☐	☐	☐	j) ZO ima veliko izobraževalno in/ali raziskovalno vrednost.

a) ZO je pomemben vir zaposlitvenih možnosti za lokalne skupnosti.

Delovna mesta so lahko plačana dela na zavarovanih območjih ali pa kot posredna zaposlitev v dejavnostih, ki so povezane z zavarovanim območjem (npr. vodenje obiskovalcev, ekoturistične dejavnosti, kmečki turizem, prenočišča, ipd.).

b) ZO predstavlja pomemben vir dobrin lokalne skupnosti.

Raba za samooskrbo vključuje rabo naravnih virov zavarovanega območja, na primer hrane, zdravilnih snovi, zavetja ali materialov, ki so v tradicionalni rabi lokalnih skupnosti in običajno niso dostopni na trgu.

c) Trajnostna raba naravnih virov v ZO ponuja razvojne priložnosti za lokalno skupnost.

Trajnostna raba naravnih virov je kakršnakoli raba naravnih virov zavarovanega območja v ekonomske namene ali za samooskrbo, ki je skladna s cilji zavarovanega območja in je v okviru zmožnosti obnavljanja virov ter minimalno vpliva na katerekoli naravne vire zavarovanega območja. Primeri

trajnostne rabe so na primer ekstenzivna košnja, trajnostno izkoriščanje in trženje zdravilnih rastlin, ekoturizem.

d) ZO ima verski in duhovni pomen.

Primeri so na primer energijske točke ali območja, ki so tradicionalno v rabi v verske namene (npr. romarske poti). Sem sodijo tudi območja, znana iz ljudskih pripovedk (☼ npr. bivališče kralja Matjaža pod Peco).

e) ZO ima izjemne lastnosti estetskega pomena in pomembno geološko dediščino.

Primeri so slikovite razgledne točke ali pomembna geološka dediščina (npr. termalni izviri).

f) V ZO uspevajo rastlinske vrste, ki imajo velik družbeni, kulturni ali gospodarski pomen.

Primeri takih rastlin so na primer izvorne oblike vrst, ki se uporabljajo v kmetijstvu, rastline, ki so v rabi v tradicionalnih in verskih obredih, ter zdravilne rastline.

g) V ZO živijo živalske vrste, ki imajo velik družbeni, kulturni ali gospodarski pomen.

Primeri so npr. vrste, ki imajo nacionalni simbolni pomen (☉npr. planinski orel), živali, ki so pomemben vir prehrane (☉npr. srnjad, jelenjad) ali se uporabljajo za zdravljenje.

h) ZO ima velik pomen za rekreativne dejavnosti.

Območja, ki imajo velik pomen za rekreativne dejavnosti, so npr. priljubljene izletniške točke, ribolovna območja, območja za čolnarjenje ali taborjenje in drugo. Vrednost območja za rekreacijo je odvisna od pogostnosti in intenzivnosti rabe v ta namen in njen pomen za rekreacijo za okoliške skupnosti.

i) ZO prinaša lokalnim skupnosti pomembne ekosistemske usluge in koristi.

Primeri takih uslug so npr. obnavljanje vodnih virov (pitne vode in podtalnice), preprečevanje poplav, erozije prsti, zagotavljanje čistega zraka.

j) ZO ima veliko izobraževalno in /ali raziskovalno vrednost.

To so na primer območja, kjer potekajo dolgotrajne raziskave, območja z nenavadnimi lastnostmi, vrstami ali procesi, ki so zanimivi za znanost, območja z raznolikimi upravljavskimi režimi in pristopi, pa tudi območja v bližini šol in univerz.

5. Ranljivost – vsebina

5. RANLJIVOST				Opombe
d	v/d	v/n	n	
☐	☐	☐	☐	a) Nezakonite dejavnosti v ZO je težko ugotavljati.
☐	☐	☐	☐	b) ☉ Izvajanje varstvenega režima in drugih predpisov, s katerimi se zagotavlja pravni red, je šibko.
☐	☐	☐	☐	c) Podkupovanje in korupcija sta pogosta.
☐	☐	☐	☐	d) Na območju so prisotni civilni nemiri in/ali politična nestabilnost.
☐	☐	☐	☐	e) Kulturni običaji, prepričanja in tradicionalna raba so v nasprotju s cilji ZO.
☐	☐	☐	☐	f) Naravni viri ZO imajo veliko tržno vrednost.
☐	☐	☐	☐	g) Dostopnost območja povečuje možnosti za nezakonite dejavnosti.
☐	☐	☐	☐	h) Za ogrožene naravne vire ZO je veliko povpraševanje na trgu.
☐	☐	☐	☐	i) Na upravljavca ZO se izvajajo pritiski za čezmerno izkoriščanje naravnih virov.
☐	☐	☐	☐	j) Najemanje in ohranjanje zaposlenih v ZO je oteženo.

a) Nezakonite dejavnosti v ZO je težko spremljati.

Nezakonite dejavnosti (npr. nezakonit lov, sečnja) je težko spremljati v velikih, slabo dostopnih zavarovanih območjih. Lahko pa so prisotne dejavnosti, ki jih je zaradi značilnosti težko spremljati (npr. nabiranje gozdnih dobrin v odmaknjenih gorskih predelih).

b) Izvajanje varstvenega režima in drugih predpisov, s katerimi se zagotavlja pravni red, je šibko. ☉

Izvajanje pravnega reda vključuje neposreden nadzor nad predpisi zavarovanega območja ter tudi sodna in pravna sredstva, kot na primer globe in kazni. Neustrezno izvajanje lahko povzroči povečanje pojava nezakonitih dejavnosti.

c) Podkupovanje in korupcija sta pogosta.

Podkupovanje je ponujanje denarja in/ali uslug v zameno za omilitev pravil ali predpisov. Korupcija je nepoštena, nepravična in/ali neupravičena raba pravil ali predpisov.

d) Na območju so prisotni civilni nemiri in/ali politična nestabilnost.

Civilni nemiri vključujejo obstoječe ali grozeče oborožene spopade, kakor tudi kakršnokoli politično nestabilnost, ki lahko ogrozi učinkovitost upravljanja zavarovanega območja (npr. nezmožnost varnega potovanja po zavarovanem območju).

e) Kulturni običaji, prepričanja in tradicionalna raba so v nasprotju s cilji ZO.

Primeri rabe, ki so v nasprotju s cilji zavarovanega območja so npr. raba delov prizadetih vrst v zdravilne namene (☉npr. arnika), oblike rekreacije, s katerimi se poškodujejo naravni viri zavarovanega območja. Na nekaterih območjih je lahko velik del samooskrbe odvisen od vrst, ki se počasi razmnožujejo in imajo velik biološki pomen (☉npr. nabiranje rakovic za prehrano).

f) Naravni viri ZO imajo veliko tržno vrednost.

Primeri naravnih virov z veliko tržno vrednostjo so visokokakovostni les, viri bogati z rudninami, velik potencial za gradnjo hidroelektrarn ali velik potencial za pašo.

g) Dostopnost območja povečuje možnosti za nezakonite dejavnosti.

Dostopnost, ki povečuje možnosti za nezakonite dejavnosti, so na primer bližina cest ali vodnih povezav, enostaven dostop do lokalnih in mednarodnih tržišč, ohlapne državne meje.

h) Za ogrožene naravne vire ZO je veliko povpraševanje na trgu.

Primeri ranljivih, tržno zanimivih naravnih virov so različne zdravilne rastline in ogrožene živalske vrste (☉npr. človeška ribica in druge endemične jamske živali, metulji).

i) Na upravljavca ZO se izvajajo pritiski za čezmerno izkoriščanje naravnih virov ZO.

Posebni interesi, politični pritiski in ekonomska nuja lahko povzročajo pritiske na upravljavca zavarovanega območja, da čezmerno izkorišča naravne vire zavarovanega območja. To so lahko pritiski po povečevanju infrastrukture za ekoturizem, začetek izvajanja ali povečevanja sečnje, dopuščanje intenzivnejše paše ali košnje.

j) Najemanje in ohranjanje zaposlenih v ZO je oteženo.

Najemanje in ohranjanje zaposlenih na zavarovanem območju lahko otežujejo na primer nizka stopnja brezposelnosti, nizka stopnja človeških zmogljivosti in znanja ali neustrezna plačna politika.

6. Cilji – načrtovanje

6. CILJI				Opombe
d	v/d	v/n	n	
☐	☐	☐	☐	a) S cilji ZO se zagotavljata varstvo in vzdrževanje biotske raznovrstnosti.
☐	☐	☐	☐	b) Specifični cilji v zvezi z biotsko raznovrstnostjo so jasno zapisani v načrtu upravljanja.
☐	☐	☐	☐	c) Politike upravljanja in načrti upravljanja so skladni s cilji ZO.
☐	☐	☐	☐	d) Zaposleni v ZO razumejo cilje in politiko svojega ZO.
☐	☐	☐	☐	e) Lokalne skupnosti podpirajo splošne cilje ZO in so dobro vključene v procese ZO, število konfliktov pa je majhno.

a) S cilji ZO se zagotavljata varstvo in vzdrževanje biotske raznovrstnosti.

Zavarovano območje je po definiciji IUCN območje, ki je namenjeno varstvu in ohranjanju biotske raznovrstnosti in z njo povezanih na-ravnih virov. Vendar pa ni nujno, da je varovanje naravnih virov jasno izraženo na vseh zavarovanih območjih.

b) Specifični cilji v zvezi z biotsko raznovrstnostjo so jasno zapisani v načrtu upravljanja.

Upravljavski cilji morajo biti podrobni in specifični in se neposredno navezovati na ohranjanje in varstvo ključnih naravnih virov zavarovanega območja, tudi na ključne vrste. Ti cilji morajo biti tudi jasno zapisani v načrtu upravljanja, saj predstavljajo osnovo za ustrezno izvajanje upravljavskih nalog in strategij.

c) Politike upravljanja in načrti upravljanja so v skladu s cilji ZO.

Letni načrti morajo vključevati cilje, ki so jasno povezani s podrobnimi upravljavskimi cilji.

d) Zaposleni v ZO razumejo cilje in politiko svojega ZO.

Zaposleni zavarovanega območja sodelujejo pri oblikovanju specifičnih ciljev upravljanja in razumejo pomen izvajanja upravljanja in politik, za katerih izvajanje so odgovorni.

e) Lokalne skupnosti podpirajo splošne cilje ZO in so dobro vključene v procese ZO, število konfliktov pa je majhno.

Pokazatelji podpore lokalne skupnosti so npr. majhno število konfliktov, malo nezakonitih posegov na zavarovanem območju, visoka stopnja udeležbe lokalne skupnosti v procesih odločanja in/ali visoka stopnja vključenosti lokalne skupnosti v upravljanje zavarovanega območja (npr. s prostovoljnim delom).

7. Pravna varnost – načrtovanje

7. PRAVNA VARNOST				Opombe
d	v/d	v/n	n	
☐	☐	☐	☐	a) ZO ima zagotovljeno dolgoročno pravno varstvo z ustreznim pravnim aktom.
☐	☐	☐	☐	b) Na območju ni nerešenih sporov glede lastništva zemljišč in pravice do uporabe.
☐	☐	☐	☐	c) Meja ZO je ustrezno določena in omogoča doseganje ciljev ZO.
☐	☐	☐	☐	d) Človeški in finančni viri zadoščajo za izvajanje najpomembnejših nalog in za izvajanje pravnega reda, ki izhaja iz akta o razglasitvi ZO.
☐	☐	☐	☐	e) Spori z lokalno skupnostjo se rešujejo pravično in učinkovito.

a) ZO ima zagotovljeno dolgoročno pravno varstvo z ustreznim pravnim aktom.

Zavarovano območje je na primer razglašeno z objavo v Uradnem listu (☉) ali kako drugače priznано s strani vlade ali lokalne skupnosti in ni verjetno, da bi bila razglasitev preklicana. Poleg tega je z dolgoročnim varstvom zagotovljeno, da so pravice do izkoriščanja naravnih virov zavarovanega območja pravno varovane, vključno z gozdom, rudninami in vodnimi viri.

b) Na območju ni nerešenih sporov glede lastništva zemljišč in pravice do uporabe.

Primeri so lahko spori z domorodnimi skupnostmi glede lastništva zemljišč in pravic do uporabe (☉npr. lovne in ribolovne pravice, pašne pravice, pravno lastništvo), spori znotraj vladnih institucij glede pristojnosti v parku (☉npr. med gozdarskim sektorjem, parkom in sektorjem za varstvo narave).

☼ Sem sodijo tudi nerešeni denacionalizacijski zahtevki ter spori na zavarovanih območjih, ki so bila okoli leta 1980 razglašena na zemljiščih v zasebni lasti brez ustreznih dogovorov z lastniki in kompenzacij.

c) Meja ZO je ustrezno določena in omogoča doseganje ciljev ZO.

Ustreznost meje se med območji razlikuje. V nekaterih primerih lahko ustrezno mejo predstavlja reka ali druga naravna značilnost. V drugih primerih pa je treba mejo arbitrarno določiti. Meja je ustrezna, kadar lokalne skupnosti, obiskovalci in zaposleni zavarovanega območja vedo, kje poteka meja na zemljevidu in v naravi. To tudi pomeni, da bi bila taka meja v primeru spora na sodišču pravno zavezujoča.

d) Človeški in finančni viri zadoščajo za izvajanje najpomembnejših nalog in za izvajanje pravnega reda, ki izhaja iz akta o razglasitvi ZO.

Ključne naloge izvajanja pravnega reda vključujejo takojšnje odkrivanje nezakonitih dejavnosti, ki negativno vplivajo na naravne vire zavarovanega območja, pridržanje storilcev takih dejanj in preprečevanje ponovitev teh dejavnosti v prihodnosti. Nadzor nad izvajanjem pravnega reda je lahko naloga zaposlenih na zavarovanem območju, predstavnikov lokalne skupnosti, ☼ profesionalnih in prostovoljnih naravovarstvenih nadzornikov in/ali predstavnikov lokalnih nadzornih institucij.

e) Spori z lokalno skupnostjo se rešujejo pravično in učinkovito.

Pokazatelji pravičnega in učinkovitega reševanja sporov so postopki poravnave sporov ter pravičnih in zadostnih povračil škod, ki so posledica konflikta med ljudmi in živalmi (☼ npr. škoda, ki jo

8. Zasnova in načrtovanje območja – načrtovanje

8. ZASNOVA IN NAČRTOVANJE OBMOČJA				Opombe
d	v/d	v/n	n	
☐	☐	☐	☐	a) Umestitev ZO v prostor je skladna s cilji ZO.
☐	☐	☐	☐	b) Umestitev ZO v prostor omogoča ustrezno ohranjanje biotske raznovrstnosti.
☐	☐	☐	☐	c) Coniranje ZO je ustrezno za doseganje ciljev ZO.
☐	☐	☐	☐	d) Raba okoliških zemljišč omogoča oziroma ne ovira učinkovitega upravljanja ZO.
☐	☐	☐	☐	e) ZO je prostorsko povezan z drugim varovanim ali zavarovanim območjem.

a) Umestitev ZO v prostor je skladna s cilji ZO.

Umestitev zavarovanega območja je ustrezna, kadar je območje določeno na podlagi natančnih terenskih podatkov (npr. podatkov o prisotnosti populacij in razširjenosti vrst, analiz habitatov), ali pa so bile meje celo ponovno določene, tako da omogočajo učinkovitejše upravljanje območja (npr. vključujejo večje površine najboljših habitatov ključnih vrst).

b) Umestitev ZO v prostor omogoča ustrezno ohranjanje biotske raznovrstnosti.

Zavarovano območje je na primer ustrezno umeščeno, kadar vključuje velike površine nedotaknjenih in nespremenjenih območij, območja različnih nadmorskih višin, prehode med ekosistemi, območja, ki so skladna z naravnimi procesi v krajini (npr. zavarovano območje je ustrezno za različne selivke). Pri tem vprašanju moramo tudi razmisliti, ali je zavarovano območje dovolj veliko za doseganje ciljev.

c) Coniranje ZO je ustrezno za doseganje ciljev ZO.

Sistem conacije lahko vključuje na primer osrednje območje, vplivno območje, območje rabe naravnih virov in območje kulturnega pomena. Conacija mora v prvi vrsti služiti varstvu ranljivih vrst, habitatov in procesov. Uveljavljanje conacije v zavarovanem območju je odvisno od intenzivnosti rabe in pritiskov v zavarovanem območju. V redkih primerih coniranje območja ni potrebno.

d) Raba okoliških zemljišč omogoča oziroma ne ovira učinkovitega upravljanja ZO.

Skladna raba okoliških zemljišč je raba, ki minimalno vpliva na zavarovano območje, naravne vire in potekanje procesov. Primeri so lahko območja

z majhno gostoto cest in naselij, preudarno gospodarjeni gozd in kmetijska zemljišča, zasebni rezervati divjadi, druga zavarovana območja s pravnim varstvom, vključno z zavarovanimi območji lokalnih skupnosti, in/ali določena vplivna območja.

e) ZO je prostorsko povezan z drugim varovanim ali zavarovanim območjem.

Take so na primer povezave s sosednjim zavarovanim ali ohranjenim območjem, pa tudi koridorji za prehajanje živali. V redkih primerih lahko kot povezave s sosednjimi parki upoštevamo tudi premestitve vrst, ki potrebujejo velika območja (npr. medved), ki ga izvedejo zaposleni zavarovanega območja, in s čimer se ohranja vitalnost metapopulacije.

9. Kadrovska struktura – vlaganje

9. KADROVSKA STRUKTURA				Opombe
d	v/d	v/n	n	
☐	☐	☐	☐	a) Število zaposlenih zadošča za učinkovito upravljanje območja.
☐	☐	☐	☐	b) Zaposleni imajo ustrezne veščine za izvajanje ključnih upravljaljskih nalog.
☐	☐	☐	☐	c) Zaposleni imajo primerne možnosti za dodatno izobraževanje in razvoj.
☐	☐	☐	☐	d) Delovni učinek zaposlenih in napredek pri doseganju ciljev ZO se periodično preverjata.
☐	☐	☐	☐	e) Pogoji za zaposlene omogočajo, da v ZO ostaja kvalitetno osebje.

a) Število zaposlenih zadošča za učinkovito upravljanje območja.

Ustreznost stopnje zaposlovanja je odvisna od intenzivnosti upravljanja na zavarovanem območju (npr. vrsta in stopnja predlaganih upravljaljskih nalog) ter tudi stopnje pritiskov in groženj. Zavarovano območje mora imeti najmanj toliko zaposlenih, da lahko pravočasno izvedejo vse najnujnejše upravljaljske naloge.

b) Zaposleni imajo ustrezne veščine za izvajanje ključnih upravljaljskih nalog.

Za upravljanje zavarovanega območja so potrebne določene veščine (npr. upravljanje človeških virov, monitoring, komunikacijske veščine, znanje o vrstah in habitatih). Zaposleni z ustreznimi veščinami

so ustrezno usposobljeni, imajo ustrezne izkušnje in zmogljivost za izvajanje vseh ključnih upravljaljskih nalog.

c) Zaposleni imajo primerne možnosti za dodatno izobraževanje in razvoj.

Priložnosti za razvoj človeških virov so večletno formalno šolanje, kratkotrajne delavnice, usposabljanje, študijski obiski, menjava delovnih mest, seminarji, neformalne izmenjave. Najbolje je, če sta usposabljanje in nudenje priložnosti del širše, dolgoročne strategije razvoja človeških virov.

d) Delovni učinek zaposlenih in napredek pri doseganju ciljev se periodično preverjata.

Preverjanje učinka zaposlenih vključuje analize potreb in periodično preverjanje učinkov zaposlenih glede na splošne in podrobne cilje letnega programa dela.

e) Pogoji za zaposlene omogočajo, da v ZO ostaja kvalitetno osebje.

Zaposlitveni pogoji vključujejo neposredne koristi (☼ plača, dodatno pokojninsko zavarovanje, letni dopust), posredne koristi (možnosti za izpopolnjevanje, ugled) ter splošno delovno okolje.

10. Komunikacija in informacije – vlaganje

10. KOMUNIKACIJA IN INFORMACIJE				Opombe
d	v/d	v/n	n	
☐	☐	☐	☐	a) Med osebjem na terenu in v pisarni je vzpostavljena ustrezna komunikacija.
☐	☐	☐	☐	b) Obstoječi ekološki in socio-ekonomski podatki zadoščajo za načrtovanje upravljanja ZO.
☐	☐	☐	☐	c) Na voljo je ustrezna oprema za zbiranje podatkov.
☐	☐	☐	☐	d) Razviti so ustrezni postopki, na voljo pa jetudi oprema za obdelavo in analizo podatkov.
☐	☐	☐	☐	e) Z lokalno skupnostjo je vzpostavljena učinkovita komunikacija.

a) Med osebjem na terenu in v pisarni je vzpostavljena ustrezna komunikacija.

Za ustrezno komunikacijo moratjo biti zagotovljeni ustrezna oprema (npr. telefoni, računalniki, telefaksi) in ustrezni pogoji za rabo komunikacijskih orodij (npr. dostop do interneta in telefona). Terensko osebje so vsi zaposleni, ki delujejo na terenu, vključno z nadzorniki, čuvaji in zaposlenimi, ki so pristojni za komunikacijo s prebivalci okoliških skupnosti. Pisarniško osebje vključuje vse osebje, ki dela v pisarnah, vključno z direktorji, vodji služb in drugimi zaposlenimi v upravi parka, zaposlenimi v glavni pisarni, pa tudi administratorji, ki delujejo v centraliziranih enotah. Ustreznost komunikacije je odvisna od potreb po komuniciranju znotraj in med temi skupinami zaposlenih.

b) Obstoječi ekološki in socio-ekonomski podatki zadoščajo za upravljavsko načrtovanje upravljanja ZO.

Ekološki podatki so, npr. zemljevidi in drugo vizualno gradivo, ki omogoča prostorske analize (npr. satelitski posnetki, letalski posnetki, ☼CORINE), biološki podatki o varovanih naravnih virih območja (razširjenost vrst in tipov naravnih združb), podatki o ekoloških procesih. Ekonomski podatki pa so, npr. antropološke študije, socio-ekonomske analize, podatki o stopnji rabe naravnih

virov zavarovanega območja in analize razvojnih potreb skupnosti.

c) Na voljo je ustrezna oprema za zbiranje podatkov.

Oprema za zbiranje podatkov zajema npr. GPS naprave, daljnoglede, fotoaparate, terensko opremo, kasetofone.

d) Razviti so ustrezni postopki, na voljo pa je tudi oprema za obdelavo in analizo podatkov.

Postopki za analizo podatkov so računalniška oprema in programi (npr. programi za GIS analizo, analizo monitoringa vrst, populacijskih censusov in dinamike populacij, upravljanje podatkovnih zbirk). ☼ Zavarovano območje lahko analizo podatkov prepusti tudi zunanjemu podizvajalcu.

e) Z lokalno skupnostjo je vzpostavljena učinkovita komunikacija.

Učinkovita komunikacija je zagotovljena, kadar so predstavniki skupnosti ustrezno vključeni v komunikacijske mehanizme in procese v zvezi z zavarovanim območjem, ki se jih tičejo.

I I. Infrastruktura

I I. INFRASTRUKTURA				Opombe
d	v/d	v/n	n	
☐	☐	☐	☐	a) Prevozna sredstva in prometna infrastruktura omogočajo izvajanje najpomembnejših upravljaljskih nalog.
☐	☐	☐	☐	b) Na voljo je ustrezna terenska oprema za izvajanje najpomembnejših upravljaljskih nalog.
☐	☐	☐	☐	c) Prostori za delo so ustrezni za izvajanje najpomembnejših upravljaljskih nalog.
☐	☐	☐	☐	d) Zagotovljena sta vzdrževanje in nega opreme, kar omogoča dolgotrajno rabo opreme.
☐	☐	☐	☐	e) Infrastruktura za obiskovalce ustreza njihovim potrebam.

a) Prevozna sredstva in prometna infrastruktura omogočajo izvajanje najpomembnejših upravljaljskih nalog.

Ustreznost prevoznih sredstev in prometne infrastrukture (npr. parkovna vozila, ceste, poti, helikopterji, čolni, motorji, kolesa, konji) je odvisna od intenzivnosti upravljanja ter stopnje pritiskov in groženj. Zavarovano območje mora imeti vsaj tako prometno infrastrukturo, da je omogočeno pravočasno izvajanje najpomembnejših upravljaljskih nalog.

b) Na voljo je ustrezna terenska oprema za izvajanje najpomembnejših upravljaljskih nalog.

Terenska oprema vključuje raznovrstno opremo, vključno s pohodniško opremo, opremo za bivanje v naravi in opremo za izvajanje monitoringa, s katero je mogoče varno in učinkovito izvajati najpomembnejše upravljaljske naloge (npr. nahrbtniki, šotori, optični pripomočki).

c) Prostori za delo so ustrezni za izvajanje najpomembnejših upravljaljskih nalog.

Ti prostori so lahko pisarne, raziskovalne postaje, terenske pisarne, prenočišča za osebje in prostori za usposabljanje.

d) Zagotovljena sta vzdrževanje in nega opreme, kar omogoča dolgotrajno rabo opreme.

Vzdrževanje opreme, zlasti vozil, vključuje redno preventivno vzdrževanje in pravočasno servisiranje. Vzdrževanje vključuje tudi občasno posodobitev opreme za komunikacijo in zbiranje podatkov.

e) Infrastruktura za obiskovalce ustreza njihovim potrebam.

Ustreznost infrastrukture za obiskovalce je odvisna od ciljev upravljanja, ranljivosti naravnih virov zavarovanega območja in intenzivnosti njihove rabe. Infrastruktura za obiskovalce so informacijska središča, območja s pitno vodo in sanitarijami, območja za taborjenje, piknike, pohodniške poti, urejena parkirišča.

I 2. Financiranje

I 2. FINANCIRANJE				Opombe
d	v/d	v/n	n	
☐	☐	☐	☐	a) Financiranje ZO v zadnjih petih letih je zadoščalo za izvajanje najpomembnejših upravljaljskih nalog.
☐	☐	☐	☐	b) Financiranje ZO v naslednjih petih letih zadošča za izvajanje najpomembnejših upravljaljskih nalog.
☐	☐	☐	☐	c) Vzpostavljeni so ustrezni načini upravljanja finančnih virov za učinkovito upravljanje ZO.
☐	☐	☐	☐	d) Razdelitev sredstev za pokrivanje stroškov je ustrezna glede na prednostne naloge in cilje ZO.
☐	☐	☐	☐	e) Zagotovljeno je stabilno dolgoročno financiranje ZO.

a) Financiranje ZO v zadnjih petih letih je zadoščalo za izvajanje najpomembnejših upravljaljskih nalog. Zelo verjetno je zagotavljanje finančnih sredstev za zavarovana območja šibko. Zato je treba pri tem vprašanju razmisliti, ali trenutna sredstva zadoščajo za izvedbo najpomembnejših upravljaljskih nalog. Če odgovor ni pritrdilen, naj anketiranci v opombah navedejo, katere pomembne naloge so se zaradi pomanjkanja sredstev pomanjkljivo izvajale.

b) Financiranje ZO v naslednjih petih letih zadošča za izvajanje najpomembnejših upravljaljskih nalog. Zadostno financiranje se lahko zagotavlja z donatorskimi sredstvi ali pričakovanimi dotacijami, podporo države, izplačili iz davkov, z nadomestili za rabo na zavarovanih območjih, obrestmi od investicij in subvencij in/ali s kakršnim koli drugim realnim virom sredstev financiranja. Najpomembnejše upravljaljske naloge so tiste, ki so potrebne za preprečevanje, omilitev ali obnovitev nepopravljivih in nesprejemljivih izgub naravnih ali kulturnih vrednot zavarovanega območja.

c) Vzpostavljeni so ustrezni načini upravljanja finančnih virov za učinkovito upravljanje ZO. Učinkoviti načini za upravljanje finančnih virov so na primer pravočasno poročanje ustanovitelju ZO

in/ali koncedentu, natančno vodenje računovodskih knjig, pregledni postopki javnega naročanja in pravočasno izpolnjevanje finančnih obveznosti.

d) Razdelitev sredstev za pokrivanje stroškov je ustrezna glede na prednostne naloge in cilje ZO. Dejanski izdatki ZO so skladni s cilji zavarovanega območja in letnim proračunom, imajo jasno utemeljeno podlago in so upravičeni glede na grožnje in pritiske ter omejitve upravljanja na zavarovanem območju.

e) Zagotovljeno je stabilno dolgoročno financiranje ZO.

Stabilna, dolgoročna finančna perspektiva lahko vključuje dolgoročna razmerja in obveze donatorjev in partnerjev, subvencije za upravljanje zavarovanega območja, pravno zavezujoče mehanizme za financiranje zavarovanega območja (npr. davki, podpora države), sisteme plačil uporabnikov in/ali druge finančne mehanizme. Stabilna finančna perspektiva mora obsegati vsaj dobro razvito realno strategijo, s katero se zagotovi dolgoročna trajnost financiranja. Takšna strategija ne sme vključevati dejavnosti, katerimi bi ogrozili cilje zavarovanega območja ali povzročili čezmerno izrabo njegovih naravnih virov.

13. Načrtovanje upravljanja

13. NAČRTOVANJE UPRAVLJANJA				Opombe
d	v/d	v/n	n	
☐	☐	☐	☐	a) ZO ima celovit, aktualen in pisni načrt upravljanja.
☐	☐	☐	☐	b) Opravljen je celovit pregled naravnih in kulturnih virov, vključno s prostorsko predstavitvijo razporeditve virov.
☐	☐	☐	☐	c) Opravljena je analiza groženj in pritiskov v ZO ter izdelana strategija za njihovo reševanje.
☐	☐	☐	☐	d) Pripravljen je podroben delovni načrt, ki določa operativne cilje, s katerimi se dosežajo splošni upravljaljski cilji.
☐	☐	☐	☐	e) Rezultati raziskav in monitoringa se redno vključujejo v načrt upravljanja ZO in so medsebojno usklajeni.

a) ZO ima celovit, aktualen in pisni načrt upravljanja.

Načrt upravljanja zavarovanega območja mora vsebovati vsaj štiri osnovne elemente: opis in analizo bioloških, pokrajinskih in socio-ekonomskih značilnosti upravljanega območja, jasno določene dolgoročne in operativne cilje, ki se smiselno navezujejo na vrednote biotske raznovrstnosti

zavarovanega območja, podrobne naloge, ki so potrebne za doseganje teh ciljev, postopek in/ali proces, s katerim se načrt dopolnjuje na podlagi novih informacij.

☁ V Sloveniji je vsebina načrta upravljanja predpisana z Zakonom o ohranjanju narave (UPB2, Uradni list RS 96/2004, 61. člen).

b) Opravljen je celovit pregled naravnih in kulturnih virov, vključno s prostorsko predstavitvijo razporeditve virov.

Celovit popis naravnih virov vsebuje sezname vrst zavarovanega območja, pregled pomembnih območij ključnih vrst in habitatov ter naravnih procesov, s katerimi se zagotavlja obstoj teh vrst. S pregledom kulturnih virov se določi stopnja rabe virov zavarovanega območja s strani lokalnih skupnosti, pa tudi lokacija in pomen kulturnih znamenitosti znotraj zavarovanega območja. Poleg naštetega morajo pregledi virov vsebovati tudi zemljevide, na katerih so prikazane dovolj podrobne informacije, da je omogočeno učinkovito upravljanje zavarovanega območja. Merilo in ločljivosti zemljevidov sta odvisna od velikosti zavarovanega območja in intenzivnosti upravljanja. Kljub temu pa morajo imeti vsaj zaposleni na zavarovanem območju dovolj podrobne informacije, da lahko izvajajo najpomembnejše upravljalvske naloge. V mnogih primerih bomo za ustrezno upravljanje in načrtovanje na terenu potrebovali zemljevide v merilu 1:50.000 ali v še večjem merilu.

c) Opravljena je analiza groženj in pritiskov v ZO ter izdelana strategija za njihovo reševanje.

Z analizo groženj ugotovimo vse pretekle in trenutno prisotne pritiske ter grožnje, ki bi se lahko pojavile v prihodnosti, in na tej podlagi analiziramo njihov pomen. Poleg tega s tako analizo določimo ukrepe, ki so potrebni za omilitev pritiskov in obnovo poškodovanih delov ter preprečimo pojav novih groženj.

d) Pripravljen je podroben delovni načrt, ki določa operativne cilje, s katerimi se dosegajo splošni upravljalvske cilji.

Delovni načrt, navadno je to letni načrt, vsebuje operativne cilje za doseganje upravljalvske ciljev pa tudi posamezne naloge, ki so potrebne za doseganje operativnih ciljev. Letni načrt lahko uporabimo tudi za spremljanje uspešnosti zaposlenih in presojanje učinkovitosti upravljanja.

e) Rezultati raziskav in monitoringa se redno vključujejo v načrt upravljanja ZO in so medsebojno usklajeni.

Raziskovanje, monitoring ter načrtovanje financiranja in upravljanja morajo biti medsebojno usklajeni.

I 4. Notranja organizacija upravljalca

I 4. NOTRANJA ORGANIZACIJA UPRAVLJALCA				Opombe
d	v/d	v/n	n	
☐	☐	☐	☐	a) ZO ima jasno notranjo organizacijsko strukturo.
☐	☐	☐	☐	b) Procesi odločanja znotraj upravljalvske institucije so pregledni.
☐	☐	☐	☐	c) Osebe ZO redno sodeluje s partnerji, lokalnimi skupnostmi in drugimi organizacijami.
☐	☐	☐	☐	d) Lokalne skupnosti sodelujejo pri odločitvah v zvezi z ZO, ki jih zadevajo.
☐	☐	☐	☐	e) V ZO je vzpostavljena učinkovita komunikacija med zaposlenimi na vseh ravneh.

a) ZO ima jasno notranjo organizacijsko strukturo.

Pokazatelji jasne notranje organizacije so jasno določene organizacijske strukture, jasne komunikacijske poti in procesi ter natančno določene naloge zaposlenih.

b) Procesi odločanja znotraj upravljalvske institucije so pregledni.

Odločitve so pregledne, kadar so pomembne odločitve ustrezno zabeležene (npr. poročila, zapisniki), kadar je postopek sprejemanja določitev jasen in so vzpostavljeni mehanizmi za vključevanje zaposlenih v te postopke.

c) Osebe ZO redno sodeluje s partnerji, lokalnimi skupnostmi in drugimi organizacijami.

Partnerji so lahko lokalne, nacionalne ali mednarodne naravovarstvene organizacije, raziskovalne ustanove, šole in univerze, razvojne agencije, lokalna podjetja, rekreativne skupine, turistične agencije in lokalne skupine prostovoljcev.

d) Lokalne skupnosti sodelujejo pri odločitvah v zvezi z ZO, ki jih zadevajo.

Kazalniki uspešnega vključevanja lokalne skupnosti so jasni mehanizmi vključevanja prebivalcev (npr. občinski svet, svetovalne skupine), občasno sporočanje informacij o načrtih upravljanja in dejavnostih, za sodelovanje s skupnostmi so na voljo zaposleni ter ustrezen program. Stopnja vključevanja skupnosti je odvisna od tega, ali zava-

rovano območje za lokalne skupnosti predstavlja bistvene omejitve, pa tudi kako odvisna je lokalna skupnost od upravljanja zavarovanega območja in njenih naravnih virov.

e) V ZO je vzpostavljena učinkovita komunikacija med zaposlenimi na vseh ravneh.

Učinkovita komunikacija je določena kot ustrezen pretok in pravočasno posredovanje informacij, ki so potrebne za izvajanje vseh najpomembnejših upravljaljskih nalog. Ravni zaposlenih so terenski delavci (npr. naravovarstveni nadzorniki), pisarniški delavci (npr. zaposleni v upravi parka) ter administrativni delavci (npr. zaposleni v centralni enoti). Za učinkovito komunikacijo, mora biti ta zagotovljena med vsemi naštetimi ravnimi.

15. Raziskovalno delo, monitoring in vrednotenje

15. RAZISKOVALNO DELO, MONITORING IN VREDNOTENJE				Opombe
d	v/d	v/n	n	
☐	☐	☐	☐	a) Vplivi zakonitih in nezakonitih dejavnosti in rabe v ZO se natančno spremljajo in beležijo.
☐	☐	☐	☐	b) Raziskovanje biotske raznovrstnosti in ekoloških procesov je skladno s potrebami ZO.
☐	☐	☐	☐	c) Raziskovanje ključnih socialnih vprašanj je skladno s potrebami ZO.
☐	☐	☐	☐	d) Zaposlenim v ZO je omogočen redni dostop do novejših znanstvenih raziskav in spoznanj.
☐	☐	☐	☐	e) Potrebe po nujnih raziskavah in potrebe po spremljanju stanja so jasno določene in razvrščene po pomembnosti in se jasno navezujejo na ključne upravljaljske cilje.

a) Vplivi zakonitih in nezakonitih dejavnosti in rabe v ZO se natančno spremljajo in beležijo.

Natančno spremljanje rabe naravnih virov na zavarovanem območju lahko predstavlja osnovo, ki jo uporabimo za spremljanje sprememb. Če želimo, na primer, oceniti stopnjo ogroženosti risa zaradi nelegalnega odstrela, moramo imeti informacije o populaciji, stopnji razmnoževanja, odnosih z drugimi vrstami, podatke o funkciji risa v ekosistemu in število nelegalno odstreljenih osebkov.

b) Raziskovanje biotske raznovrstnosti in ekoloških procesov je skladno s potrebami ZO.

Ekološke raziskave so večinoma osredotočene na krovne vrste in medvrstne odnose, grožnje in

pritiske na vire zavarovanega območja in/ali druga ekološka vprašanja, ki se jasno navezujejo na cilje zavarovanega območja.

c) Raziskovanje ključnih socialnih vprašanj je skladno s potrebami ZO.

Raziskovanje socialnih vprašanj se osredotoča na izkoriščanje naravnih virov zavarovanega območja (npr. gozdne dobrine, samooskrba), razvojne priložnosti (npr. trajnostna raba in trženje zdravilnih rastlin) in/ali druge družbene rabe, ki se nanašajo na cilje zavarovanega območja ali pa so kako drugače pomembne za dolgoročno učinkovitost upravljanja.

d) Zaposlenim v ZO je omogočen reden dostop do novejših znanstvenih raziskav in spoznanj.

Zaposleni morajo imeti dostop do elektronskih virov in spletnih skupin, znanstvenih člankov in tiskanih virov. Prav tako morajo imeti možnost udeleževanja delavnic in seminarjev ter možnost povezovanja z upravljavci drugih zavarovanih območij in raziskovalci. Nasveti znanstvenikov so pomembnejši kadar zaposleni na zavarovanem območju sami nimajo dovolj znanja in izkušenj v ekologiji.

e) Potrebe po nujnih raziskavah in potrebe po spremljanju stanja so jasno določene in razvrščene po pomembnosti in se jasno navezujejo na ključne upravljaljske cilje.

Ključne potrebe po raziskavah in spremljanju stanja se morajo jasno navezovati na upravljaljske cilje. Poznati moramo vrzeli v znanju in razumevanju vplivov groženj za naravne vire zavarovanega območja, vzroke za grožnje, potrebe ključnih vrst in njihove povezave z drugimi vrstami in naravnimi procesi. Potrebno je tudi, da ocenimo uspešnost zaposlenih pri izpolnjevanju ključnih upravljaljskih nalog.

16. Rezultati

16. REZULTATI					
				V zadnjih dveh letih so bili doseženi naslednji rezultati, ki se navezujejo na grožnje in pritiske, cilje ZO in letni program dela:	
d	v/d	v/n	n		Opombe
☐	☐	☐	☐	a) Preprečevanje groženj, izvajanje pravnega reda.	
☐	☐	☐	☐	b) Ekološka obnova območij in omilitveni ukrepi.	
☐	☐	☐	☐	c) Upravljanje vrst in habitov.	
☐	☐	☐	☐	d) Komunikacija z lokalnimi skupnostmi.	
☐	☐	☐	☐	e) Stiki z obiskovalci in turisti.	
☐	☐	☐	☐	f) Razvoj infrastrukture.	
☐	☐	☐	☐	g) Načrtovanje upravljanja in zbiranje podatkov.	
☐	☐	☐	☐	h) Spremljanje, nadzor in ocenjevanje zaposlenih.	
☐	☐	☐	☐	i) Usposabljanje zaposlenih.	
☐	☐	☐	☐	j) Uporaba rezultatov raziskav in monitoringa za načrtovanje upravljanja ZO.	

Rezultati upravljanja so izdelki in storitve, ki jih zagotovijo zaposleni na zavarovanem območju, prostovoljci ali predstavniki lokalne skupnosti. Ustreznost rezultatov moramo ocenjevati glede na stopnjo groženj in pritiskov, cilje zavarovanega

območja in letni načrt dela. Glede na cilje izvajanja analize RAPPAM, lahko v ta sklop vprašanj dodamo tudi druge podrobne rezultate.

4. KORAK: ANALIZA REZULTATOV

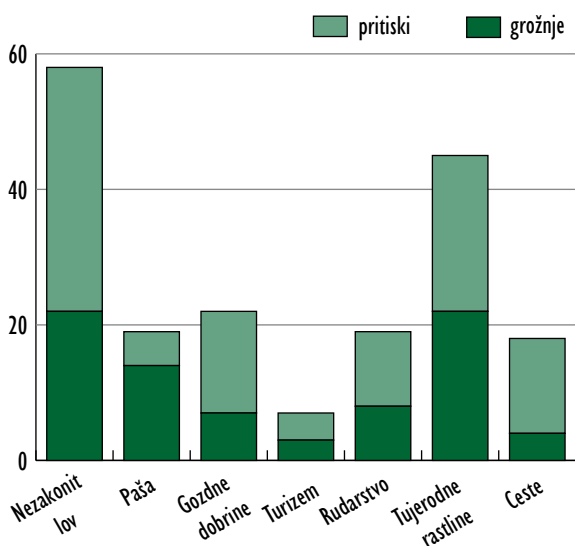
Ugotovitve iz različnih delov vprašalnika lahko analiziramo in jih primerjamo na različne načine ter nato oblikujemo priporočila.

PRITISKI IN GROŽNJE

Ta analiza vključuje informacije o vseh pritiskih in grožnjah, ki smo jih zabeležili v 2. vprašanju. Vprašalnika za hitro analizo. Obseg, vpliv in stalnost združimo in dobimo skupno stopnjo pritiska ali grožnje. To informacijo lahko nato analiziramo na različne načine.

Primerjava različnih pritiskov in groženj

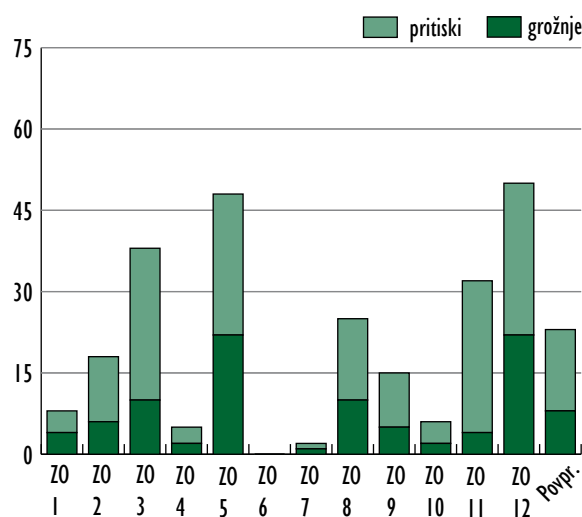
To analizo lahko izvedemo za posamezno zavarovano območje in z njo določimo najresnejše pritiske in grožnje na ravni območja. Analizo lahko naredimo tudi za več zavarovanih območij, tako da prikažemo povprečne stopnje pritiskov in groženj na ravni celotnega sistema zavarovanih območij. Dobljeni rezultat nam lahko pomaga določiti pritiske in grožnje zaradi sistemskih pomanjkljivosti in pomaga pri oblikovanju primernih upravljaljskih strategij in politik. Iz spodnjih primerov je razvidno, da sta nezakonit lov in tujerodne rastline najresnejša pritiska in grožnji, medtem ko turizem za sistem zavarovanih območij predstavlja le manjšo grožnjo oziroma pritisk.

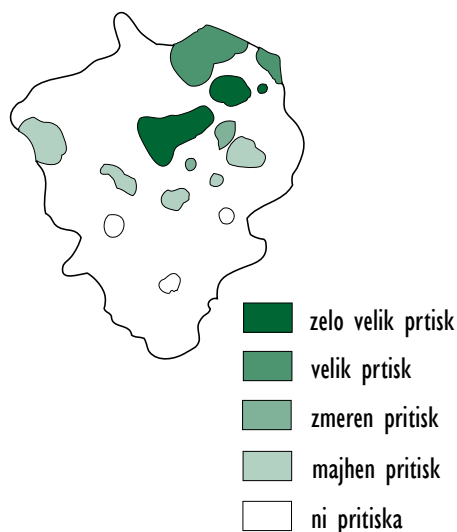
Ocena posamičnih groženj za celoten sistem zavarovanih območij

Ta analiza omogoča razumevanje pomena vsakega pritiska in grožnje, stopnje in razširjenosti te grožnje na zavarovanem območju. Če informacije predstavimo tudi na zemljevidu, dobimo prostorsko razporeditev vsake grožnje.

Tujerodne rastline v sistemu ZO

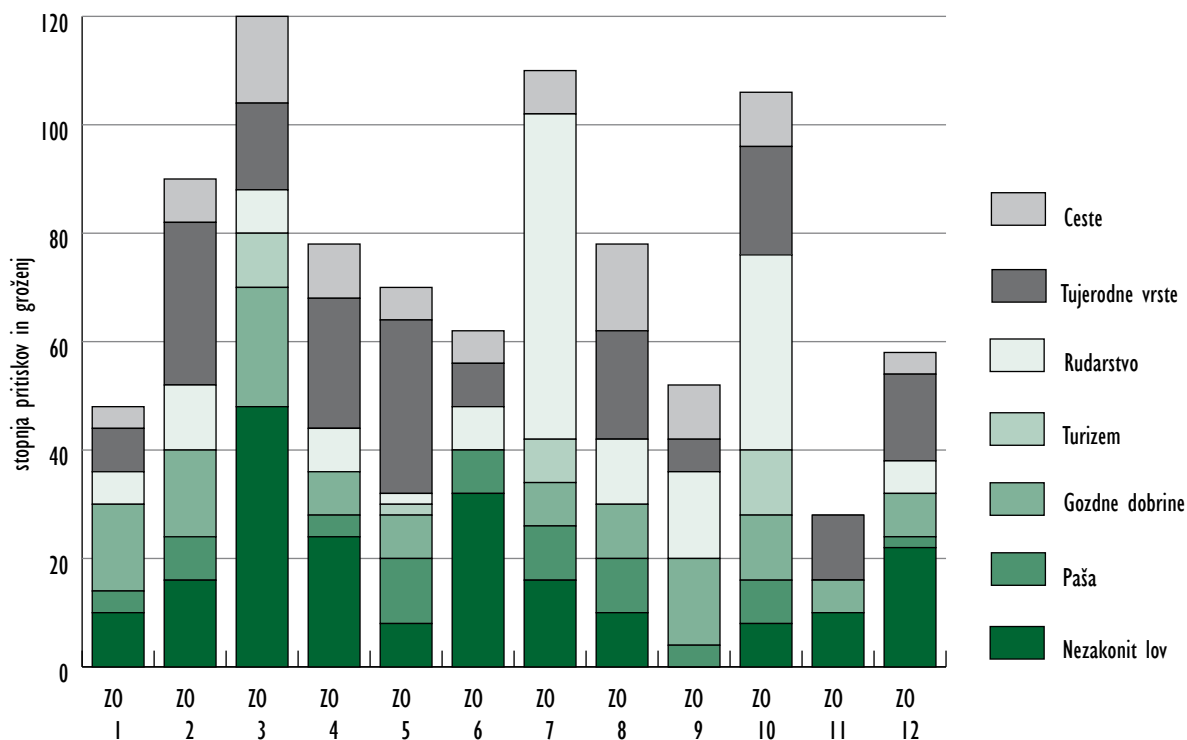
Razširjenost tujerodnih rastlin

Primerjava kumulativnih pritiskov in groženj za sistem zavarovanih območij

V tej analizi združimo stopnje pritiskov in/ali groženj za vse dejavnosti na vsakem zavarovanem območju in to primerjamo z vrednostmi v drugih

zavarovanih območjih. Na podlagi te informacije lahko določimo katera zavarovana območja imajo največje pritiske in grožnje in katere dejavnosti predstavljajo največji pritisk/grožnjo v vsakem zavarovanem območju.

BIOLOŠKI IN SOCIO-EKONOMSKI POMEN TER RANLJIVOST

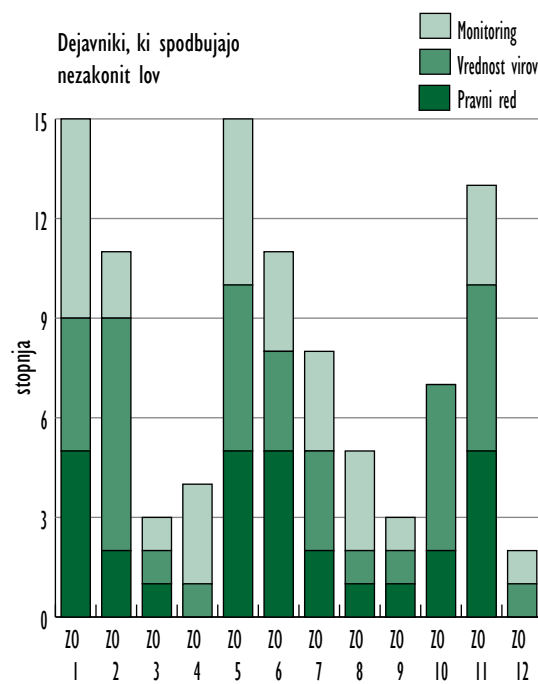
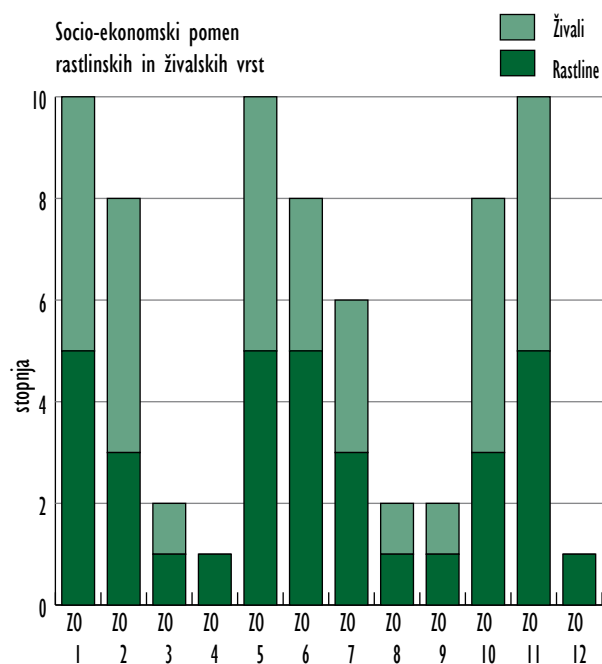
Ta analiza vključuje informacije iz sklopov vprašanj 3–5 Vprašalnika za hitro analizo, ki se nanašajo na biološki in socio-ekonomski pomen ter ranljivost zavarovanega območja. Te informacije lahko primerjamo na ravni sistema zavarovanih območij.

Primerjava velikosti biološkega in socio-ekonomskega pomena ter ranljivosti

Na podlagi odgovorov na vprašanja lahko za vsako zavarovano območje naredimo številčno oceno biološkega in socio-ekonomskega pomena ter ranljivosti. Te vrednosti nato primerjamo na ravni sistema zavarovanih območij in dobimo pregled o njihovem relativnem pomenu. Na podlagi te analize lahko tudi določimo območja, ki imajo visoke ali nizke vrednosti in tako kažejo v celoti na velik pomen ali ranljivost zavarovanega območja.

Primerjava specifičnih kazalnikov

Analiziramo lahko tudi specifične kazalnike za vsako kategorijo (a–j za vsa vprašanja), tako da jih analiziramo ločeno ali skupaj z drugimi kazalniki in nato naredimo primerjavo med zavarovanimi območji. S tako analizo rezultatov bomo dobili podrobnejše informacije o biološkem pomenu, socio-ekonomskem pomenu in ranljivosti sistema zavarovanih območij. Na prvem primeru so prikazana zavarovana območja z visokimi in nizkimi vrednostmi za družbeni in/ali ekonomski pomen živalskih in rastlinskih vrst (vprašanja 4f in 4g). V drugem primeru pa predstavljamo rezultate odgovorov na vprašanja 5a, 5b in 5f (slab nadzor pravnega reda, težavno spremljanje, velika vrednost naravnih virov), na podlagi katerih lahko določimo tista območja, za katera je najverjetneje, da so ali bodo izpostavljena nezakonitemu lovu.

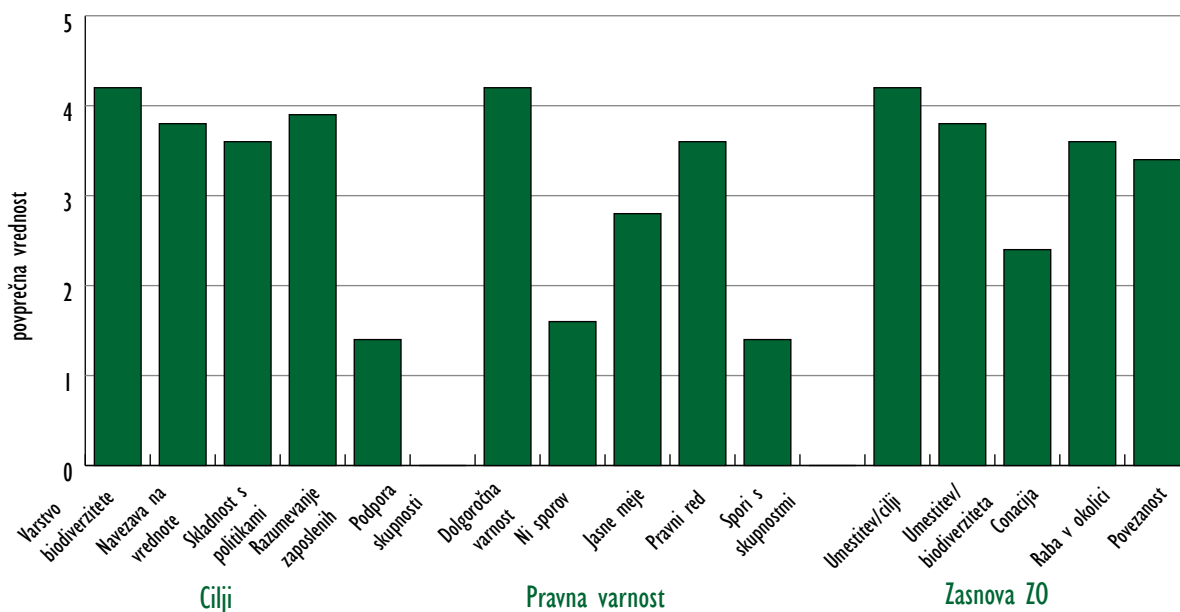

UČINKOVITOST UPRAVLJANJA

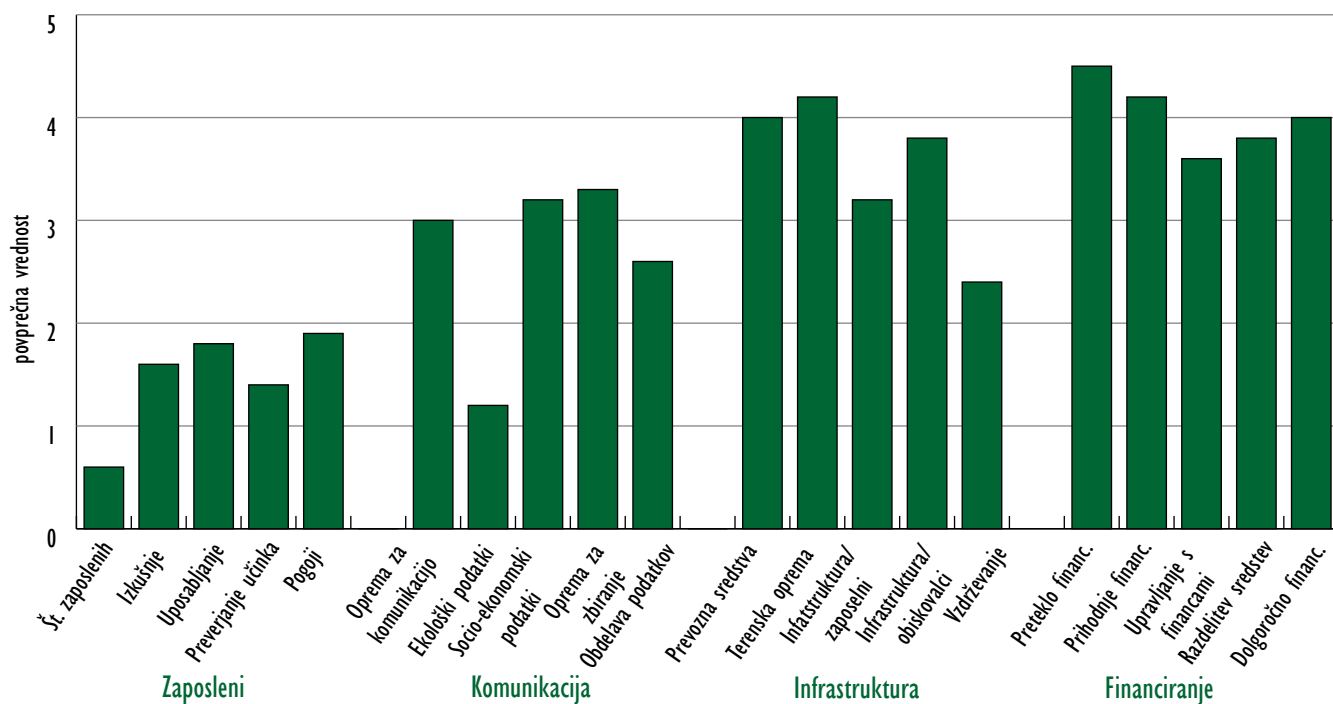
Ta analiza zajema štiri vidike učinkovitosti upravljanja: načrtovanje, vlaganja, procese upravljanja, učinke. Načrtovanje vključuje določitev ciljev zavarovanega območja, pravno varnost, umestitev zavarovanega območja (vprašanja 6 – 8). Vlaganja se nanašajo na zaposlene, komunikacijo, infrastrukturo in financiranje (vprašanja 9 – 12). Procesi upravljanja vključujejo načrtovanje upravljanja, metode upravljanja, raziskovanje, monitoring in vrednotenje (vprašanja 13 – 15). Učinke opredelimo z odgovori na vprašanje 16 Vprašalnika za hitro analizo. To

analizo lahko izvedemo za posamezno zavarovano območje ali za celoten sistem zavarovanih območij. Kadar analiziramo učinkovitost upravljanja za posamezno območje, lahko ugotovljamo prednosti in slabosti zavarovanega območja, če pa opravimo primerjalno analizo za več zavarovanih območij (z določitvijo povprečne vrednosti rezultatov za vsak odgovor), lahko ugotovljamo te lastnosti za celoten sistem zavarovanih območij. Upravljalci in odločevalci lahko te informacije uporabijo za prilagoditev politik zavarovanih območij, dodeljevanje sredstev in pripravo programov tehničnih pomoči.

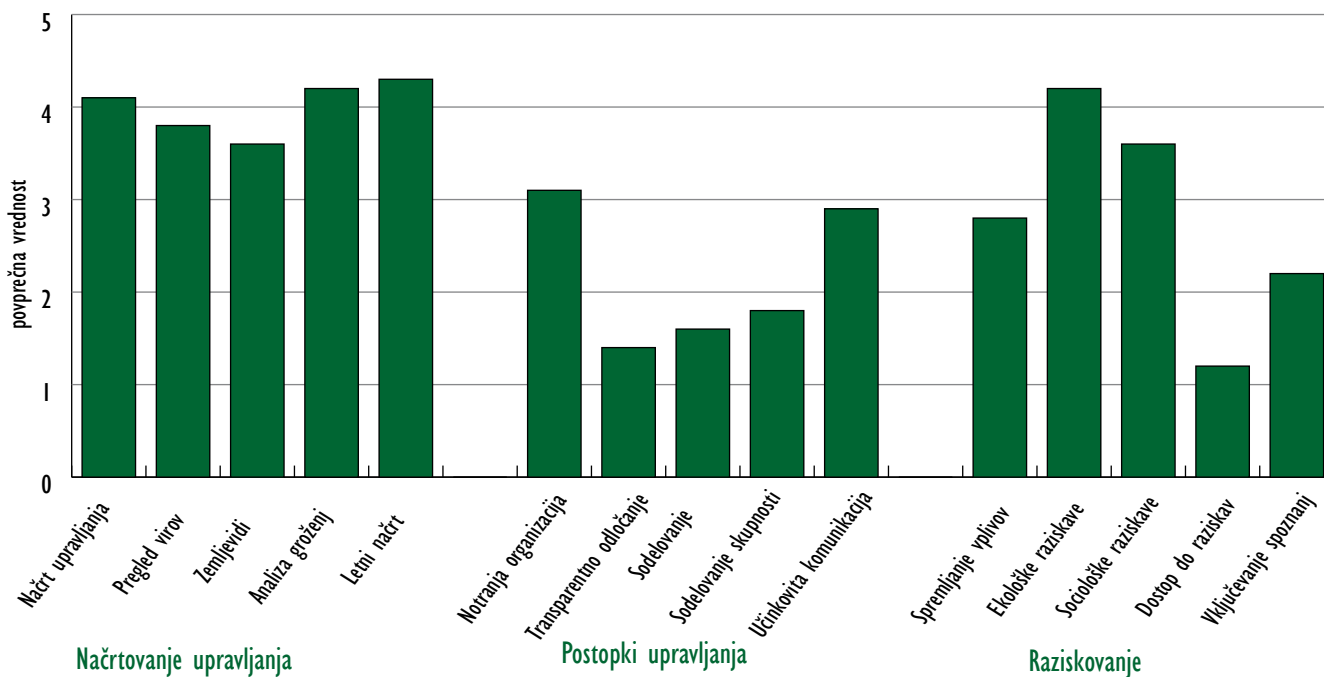
Načrtovanje

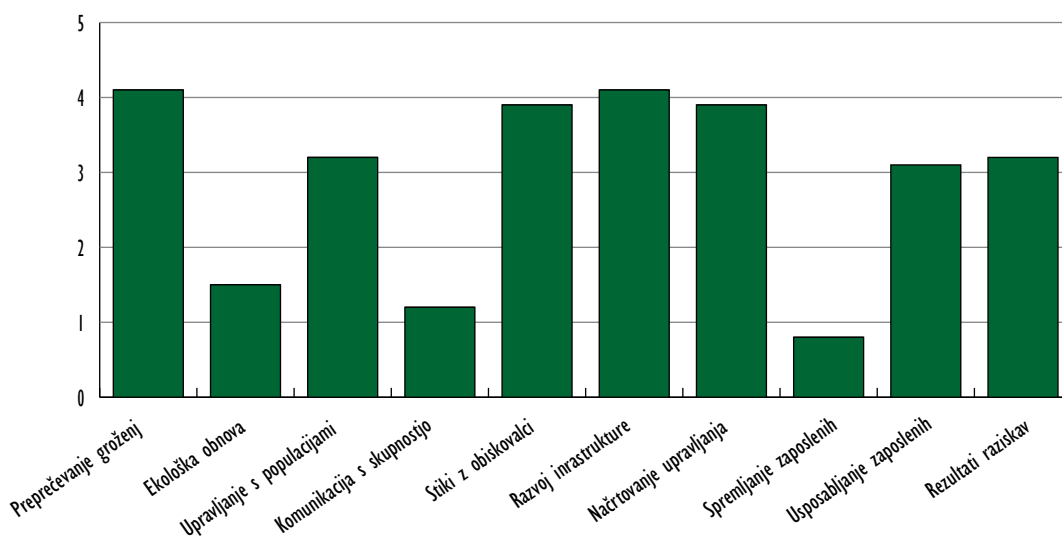
Vlaganja

Procesi upravljanja

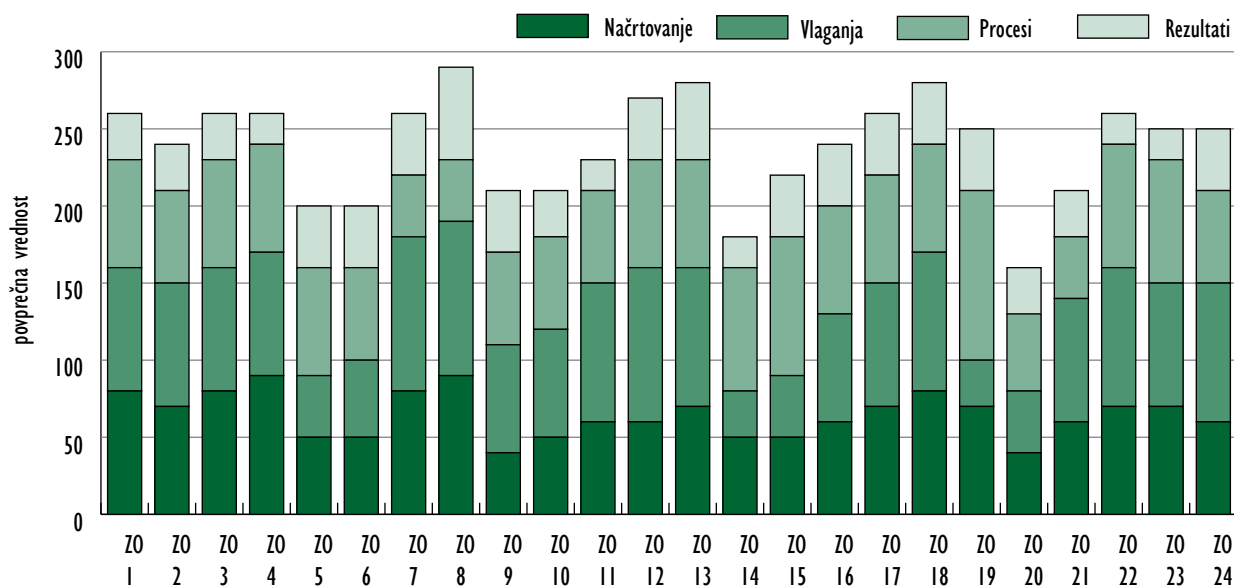

Rezultati

Če rezultate o načrtovanju, vlaganju, procesih upravljanja in učinkih združimo, dobimo za vsako zavarovano območje vrednost med 0 in 300. To nam omogoča osnovno primerjavo učinkovitosti upravljanja na ravni sistema zavarovanih območij in

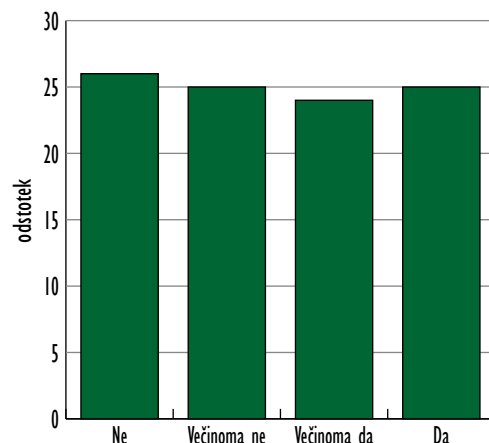
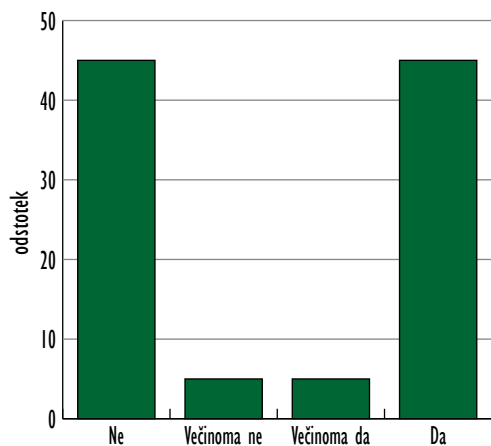
pomaga pri ugotavljanju sistemskih pomanjkljivosti. Iz spodnjega grafa je razvidno, da so zavarovana območja 5, 6, 14 in 20 bistveno šibkejša od drugih območij, območja 8, 12, 13 in 18 pa so močnejša.

Kot pri grožnjah in pritiskih lahko tudi tukaj posamezna vprašanja s področja učinkovitosti upravljanja podrobneje analiziramo in tako bolje razumemo porazdelitev, razširjenost in druge vzorce, ki jih s preprostim prikazom povprečja rezultatov ne bomo zaznali. Na grafih na naslednji strani sta

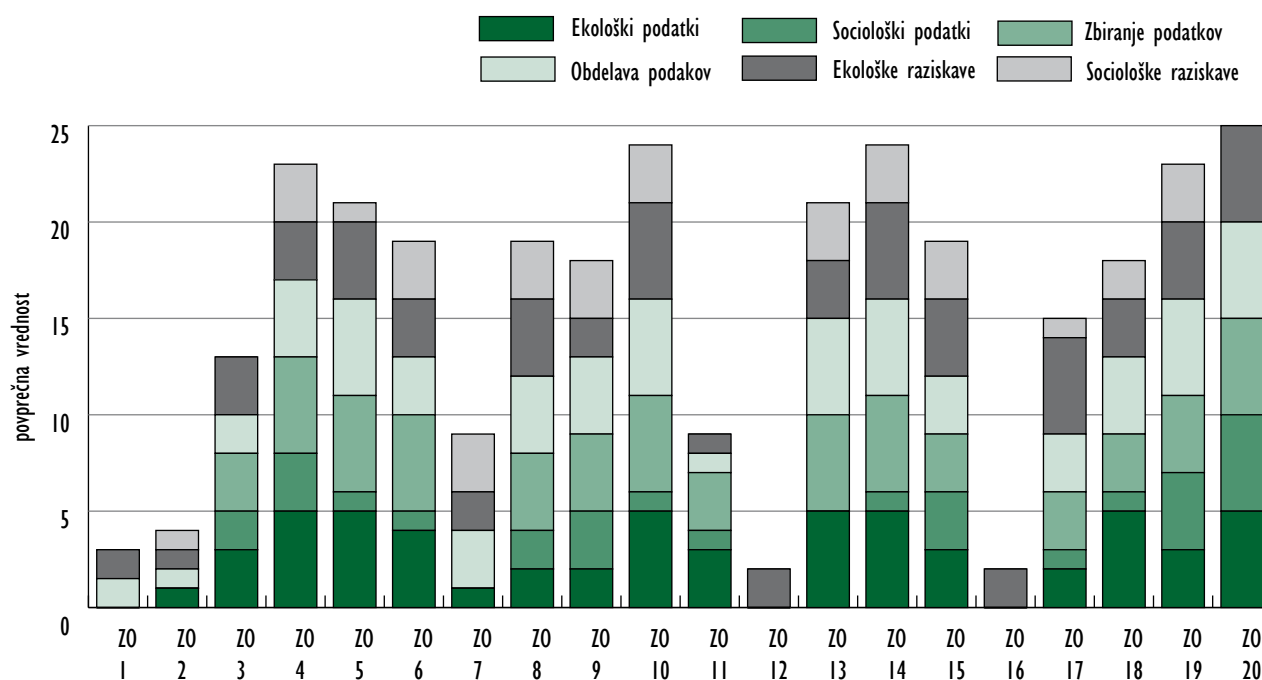
na primer prikazana dva sklopa podatkov, ki imata enako povprečje, vendar razporeditev odgovorov pokaže drugačno sliko, ki zahteva tudi drugačen odziv na ravni politik.

Podobno lahko sorodna vprašanja analiziramo skupaj in tako razkrijemo sicer neočitne vzorce. Na grafu spodaj so na primer prikazani podatki iz sorodnih vprašanj (vprašanja 10b – 10 e, 15b in 15c),

ki nakazujejo na prednosti in šibkosti učinkovitega upravljanja podatkov znotraj posamičnih zavarovanih območij.

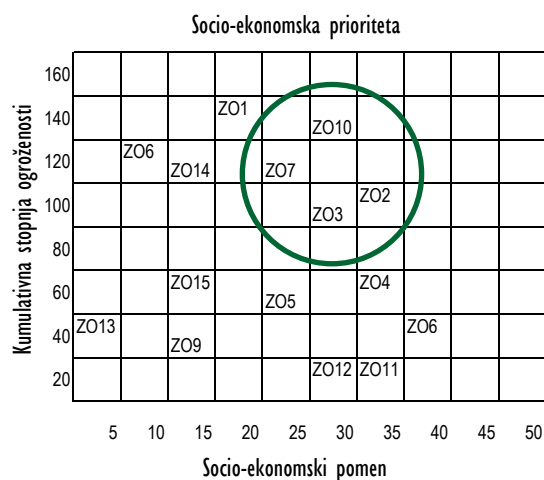
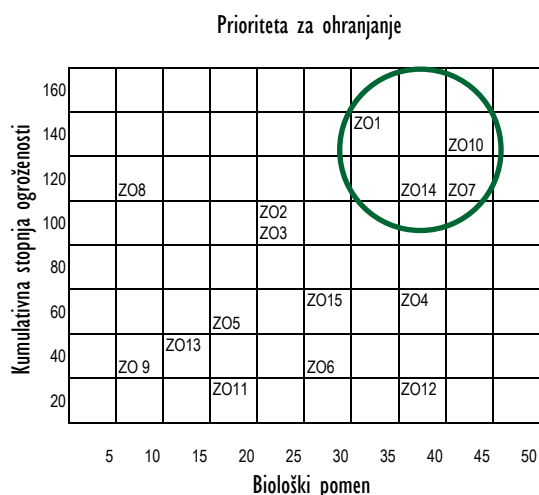
MULTIVARIANTNA ANALIZA

Pri predhodnih analizah smo upoštevali rezultate posamičnih vprašanj, kazalnikov ali skupine kazalnikov. Če analiziramo tudi razmerja med vprašanji in indikatorji, dobimo nove pomembne informacije.

Primerjava specifičnih kazalnikov

Vsebinski elementi vključujejo biološki in socio-ekonomski pomen, ranljivost ter grožnje in pritiske.

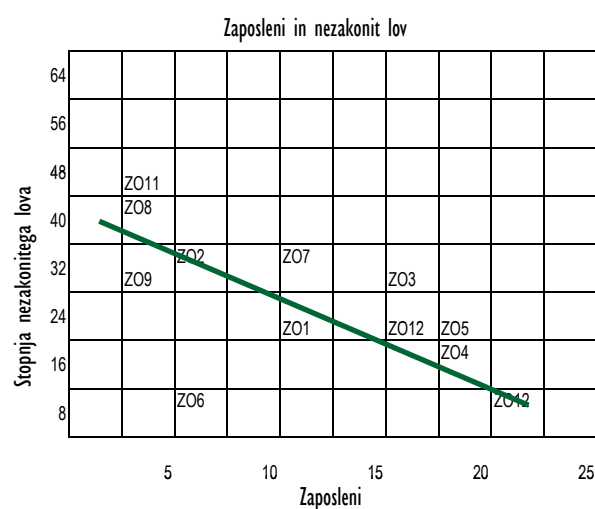
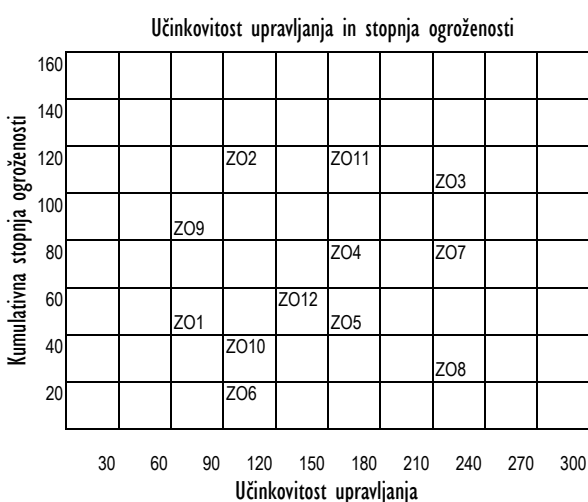
Primerjava stopnje biološkega pomena s stopnjo ogroženosti in/ali ranljivosti za vsako zavarovano območje nam lahko razkrije, katera zavarovana območja so najbolj ogrožena. Te informacije nam lahko pomagajo pri določanju prednostnih nalog in časovne razporeditve podpor za posamezna zavarovana območja. S podobno analizo lahko primerjamo tudi socio-ekonomski pomen s stopnjo ogroženosti in/ali ranljivosti območja.

Primerjava vsebinskih elementov z elementi učinkovitosti upravljanja

Elementi učinkovitosti upravljanja vključujejo načrtovanje, vlaganje, procese upravljanja in učinke. Te elemente lahko primerjamo s katerim koli vsebinskim elementom, posamič ali v različnih kombinacijah. V prvem primeru spodaj je prikazan odnos med učinkovitostjo upravljanja in kumu-

lativno stopnjo ogroženosti. Iz grafa lahko razberemo, da je med tema dvema spremenljivkama zelo majhna korelacija ali pa je sploh ni. V naslednjem primeru je prikazana primerjava zaposlitvenih razmer s stopnjo pritiska zaradi nezakonitega lova. Iz tega grafa lahko razberemo, da obstaja korelacija med nizko stopnjo vlaganja v zaposlene in visoko stopnjo nezakonitega lova.

Podatke iz Vprašalnika za hitro analizo lahko uporabimo za različne analize. Z različnimi kombinacijami spremenljivk lahko dobimo nove informacije in poudarimo povezave med različnim spremenljivkami, ki bi sicer ostale neopažene. Take analize nam pomagajo pri oblikovanju strateških

prioritet in nadaljnjih korakov, pa tudi pri globljemu razumevanju dinamike, ki vpliva na učinkovitost upravljanja.

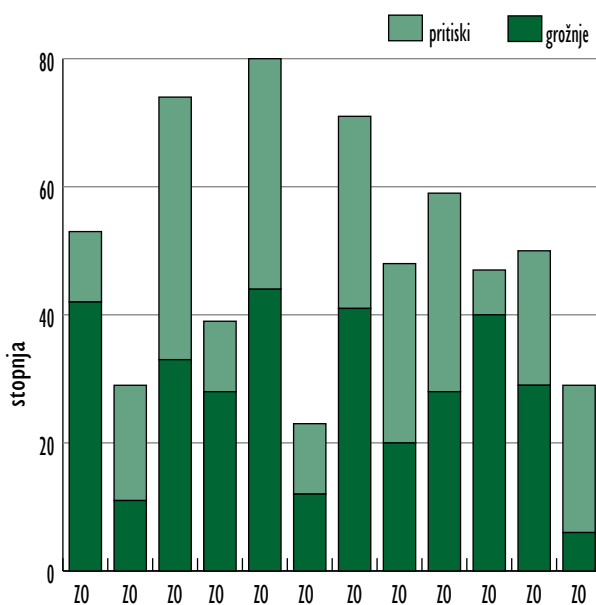
NAPOTKI ZA ANALIZO

Točkovanje odgovorov o grožnjah in pritiskih (2. vprašanje)

Točkovanje za grožnje in pritiske (vprašanje 2 v Vprašalniku za hitro analizo) je sledeče:

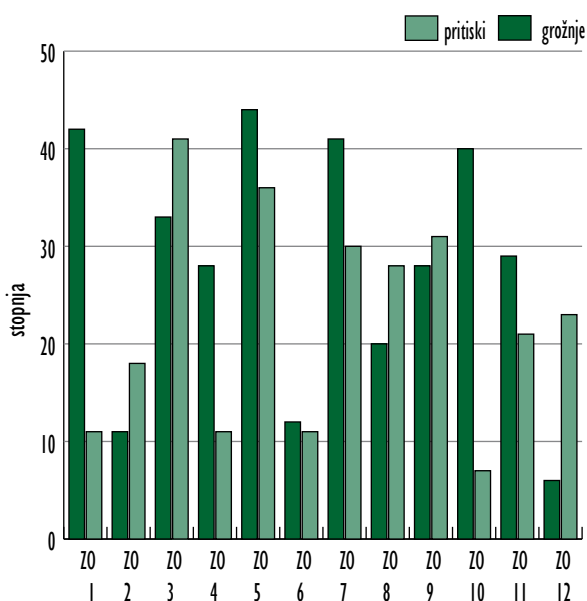
Obseg	Vpliv	Stalnost
Povsod = 4	Zelo velik = 4	Stalen = 4
Zelo razširjen = 3	Velik = 3	Dolgoročen = 3
Razpršen = 2	Zmeren = 2	Srednjeročen = 2
Lokaliziran = 1	Majhen = 1	Kratkoročen = 1

Stopnja vsake grožnje ali pritiska je zmnožek treh elementov. Na primer, pritisk ki je zelo razširjen (3), ima zmeren vpliv (2) in je kratkoročen (1), ima stopnjo 6 (3 × 2 × 1). Vsaka grožnja ali pritisk bosta imela oceno med 1 in 64.

Trenutni pritiski se bodo verjetno nadaljevali in bodo v prihodnosti predstavljali grožnjo, zato jih moramo tudi tako ocenjevati.

Kadar analiziramo grožnje in pritiske na ravni sistema zavarovanih območjih, lahko podatke predstavimo na dva načina. Prva možnost je, da grožnje in pritiske predstavimo enega poleg drugega in tako predstavimo analitično sliko trendov v zadnjih petih letih. Druga možnost je, da grožnje in pritiske združimo v kumulativne stolpce in tako predstavimo skupno stopnjo pretekle in bodoče degradacije območij (glej spodnja grafa). Z analizama pridobimo uporabne, vendar različne informacije.

Točkovanje vprašanj 3–19

Vprašanja 3–16 v Vprašalniku za hitro analizo točkujemo tako:

Da = 5
Večinoma da = 3
Večinoma ne = 1
Ne = 0

Kadar nimamo na voljo ustreznih informacij, naj anketiranec da čim bolj natančno oceno, v opombah pa naj se zabeleži, da odgovor ni podprt s podatki.

Čeprav so naši podatki kategorične trditve, pa lahko na dovolj velikem vzorcu vendarle določimo povprečno vrednost in tako prikažemo rezultate na grafu. Če analiziramo le nekaj zavarovanih območij, je bolje, da prikažemo podatke na grafu kot deleže odgovorov „da“, „večinoma da“, „večinoma ne“ in „ne“, saj bomo tako pravilneje prikazali informacije kakor s povprečjem.

Multivariantna analiza

Izvedemo lahko poljubno število analiz z večino spremenljivk. Pri tem je lahko uporaben računalniški statistični program, s katerim lahko izvedemo multivariantno analizo in tako zaznamo vzorec in razmerij med spremenljivkami. Primeri, ki smo jih predstavili v tej metodologiji, pa zahtevajo zgolj velik list papirja in kalkulator, nato pa eno spremenljivko izrišemo na eno, drugo pa na nasprotno os grafa.

5. KORAK:

NADALJNI KORAKI IN PRIPOROČILA

Peti korak v tem postopku je določitev naslednjih korakov na podlagi nadaljnje analize rezultatov.

Najbolje je, če so odločevalci in upravljavci zavarovanih območij vključeni v ta postopek. Za določitev naslednjih korakov in priporočil ni standardne metode, saj se analize med seboj razlikujejo. V splošnem pa ta postopek vključuje analizo in presojo ugotovitev, na podlagi katerih določimo priporočila in pripravimo konkreten načrt dejavnosti.

PRIPOROČILA

Priporočila morajo biti osredotočena na ključne spremembe, ki so potrebne za strateško izboljšanje učinkovitosti upravljanja zavarovanih območij. Te spremembe lahko vključujejo politike, metode upravljanja in/ali razporejanje sredstev. Strateška priporočila so tiste spremembe ali dejavnosti, ki bodo najbolj vplivale na izboljšanje učinkovitosti upravljanja. Pri pripravi priporočil moramo upoštevati tudi posledice teh dejavnosti (npr. posledice spreminjanja proračunskih postavk).

V nadaljevanju so nekateri primeri priporočil, ki bodo morda izhajali iz ugotovitev analize:

- a) V vsakem zavarovanem območju je treba pregledati obstoječe proračunske prioritete in preusmeriti porabo glede na stopnjo grožnje in prednostne varstvene naloge.
- b) Določiti šibkosti na ravni sistema zavarovanih območij in pripraviti ciljni program za krepitev sistema na teh področjih.
- c) Določiti ključne vrzeli v znanju in podatkih ter pripraviti usmerjen raziskovalni program za zaplnitev teh vrzeli.
- d) Določiti in spodbujati vladne politike, ki zagotavljajo izboljšanje upravljanja zavarovanih območij.
- e) Določiti in z lobiranjem preprečevati vladne politike, ki negativno vplivajo na učinkovitost upravljanja zavarovanih območij.

- f) Pripraviti časovni načrt za prednostno določitev podpore zavarovanim območjem glede na njihovo ranljivost, varstveno prioriteto in zmogljivost za upravljanje.
- g) Določiti okvirne potrebe za razvoj človeških virov in krepitev zmogljivosti.
- h) Določiti zavarovana območja, ki potrebujejo poglobljene analize in spremljanje na ravni posameznega območja.
- i) Okrepiti prizadevanja za preprečevanje in omilitev groženj s pripravo ustreznih programov za najbolj ogrožena zavarovana območja.
- j) Podrobneje raziskati posamezne grožnje in pritiske z ugotavljanjem razlogov in dejavnosti, ki prispevajo k temu.
- k) Določiti posameznike, upravljavce zavarovanih območij, ki imajo izrazito dobre sposobnosti za upravljanje in uporabiti njihove sposobnosti za usposabljanje in razvoj človeških virov (npr. izmenjava upravljavcev).
- l) Ugotoviti, katere spremenljivke so med seboj močno povezane (npr. stopnja grožnje glede na učinkovitost upravljanja) in imajo zato poseben strateški pomen.

Pri pripravi akcijskega načrta moramo priporočila razvrstiti po prioritetah, določiti organe in sektorje, ki bodo odgovorni za izvedbo sprememb, ter zagotoviti zadostno finančno, tehnično, administrativno in politično podporo za te spremembe.

Vprašanja na ravni sistema zavarovanih območij z napotki

Pri pripravi priporočil in akcijskega načrta je morda koristno, da pripravljavci politik odgovorijo še na naslednja dodatna vprašanja iz Vprašalnika

za hitro analizo. Ta vprašanja predstavljajo osnovo za ovrednotenje šibkosti sistema zavarovanih območij na ravni politik.

17. NAČRTOVANJE ZAVAROVANIH OBMOČIJ NA SISTEMSKI RAVNI

17. NAČRTOVANJE ZAVAROVANIH OBMOČIJ NA SISTEMSKI RAVNI					
d	v/d	v/n	n		Opombe
☐	☐	☐	☐	a) Sistem ZO ustrezno odraža raznolikost ekosistemov v regiji.	
☐	☐	☐	☐	b) S sistemom ZO se preprečuje izumrtje ali iztrebljenje katerekoli vrste.	
☐	☐	☐	☐	c) Sistem ZO sestavljajo predvsem vzorčni in nedotaknjeni ekosistemi.	
☐	☐	☐	☐	d) Območja, ki imajo velik varstveni pomen za krovne vrste, so ustrezno zavarovana.	
☐	☐	☐	☐	e) Sistem ZO zagotavlja ohranjanje naravnih procesov v krajini.	
☐	☐	☐	☐	f) Sistem ZO vključuje tudi prehodna območja med ekosistemi.	
☐	☐	☐	☐	g) Sistem ZO vključuje celoten nabor sukcesijskih faz in njihove raznolikosti.	
☐	☐	☐	☐	h) Območja z visoko biotsko raznovrstnostjo so ustrezno zavarovana.	
☐	☐	☐	☐	i) Območja z veliko endemičnimi vrstami so ustrezno zavarovana.	
☐	☐	☐	☐	j) Celoten sistem ZO omogoča najustreznejše ohranjanje biotske raznovrstnosti.	

a) Sistem ZO ustrezno odraža raznolikost ekosistemov v regiji.

Stopnja zastopanosti ekosistemov v sistemu zavarovanih območij je odvisna od pretekle (zgodovinske) raznolikosti ekosistemov in stopnje zmanjšanja obsega teh ekosistemov na celotnem območju razširjenosti. Reprezentativnost moramo ocenjevati na ravni krajine in tudi na ravni ekoregij.

b) S sistemom ZO se preprečuje izumrtje ali iztrebljenje katerekoli vrste.

Ustrezno varstvo ranljivih živalskih vrst vključuje analizo minimalnih viabilnih populacij, ustrezne povezanosti za vzdrževanje sezonskega prehranjevanja, razmnoževanja in selitvenih vzorcev, na ravni celotnega sistema. Ustrezno varstvo ranljivih rastlinskih vrst vključuje analizo stopnje varstva redkih, ogroženih in kritično ogroženih rastlin na zavarovanem območju na ravni sistema.

c) Sistem ZO sestavljajo predvsem vzorčni in nedotaknjeni ekosistemi.

Vzorčni in nedotaknjeni ekosistemi so tisti ekosistemi, v katerih se vzdržuje celoten nabor domorodne biotske raznovrstnosti, celoten nabor naravnih procesov in krajinskih vzorcev ter razporeditev vrst, ki je skladna z raznolikostjo v preteklosti.

d) Območja, ki imajo velik varstveni pomen za krovne vrste, so ustrezno zavarovana.

Krovne vrste, ki imajo regionalni pomen ali pomen za celoten sistem zavarovanih območij, so predvsem vrste z majhnimi areali, vrste ki so vezane le na določene procese ter vodilne in ključne vrste. Območja z velikim varstvenim pomenom so tista območja, ki imajo nujne vire za preživetje ključnih vrst.

e) Sistem ZO zagotavlja ohranjanje naravnih procesov v krajini.

Primeri naravnih procesov na ravni krajine so na primer vzdrževanje požarov v ekosistemih, ki se ohranjajo z občasnimi požari in ohranjanje selitvenih vzorcev vrst v krajini.

f) Sistem ZO vključuje tudi prehodna območja med ekosistemi.

Prehodna območja, kot so na primer obvodna ali obmorska območja, prehodna območja med travišči in gozdovi ter območja z velikimi razlikami v nadmorski višini imajo pogosto visoko stopnjo biotske raznovrstnosti in so ključna za obstoj številnih vrst.

g) Sistem ZO vključuje celoten nabor sukcesijskih faz in njihove raznolikosti.

Sukcesijska raznolikost je vzorec vrstne sestave v ekosistemu, ki nastaja z režimom naravnih motenj. To zajema celoten nabor sukcesijskih faz, vključno z zgodnjimi, vmesnimi in poznimi sukcesijskimi fazami ter klimaksom.

h) Območja z visoko biotsko raznovrstnostjo so ustrezno zavarovana.

Območja, ki imajo glede na območja v okolici visoko biotsko raznovrstnost (npr. vroče točke biotske raznovrstnosti), so ustrezno zavarovana.

i) Območja z veliko endemičnimi vrstami so ustrezno zavarovana.

Endemične vrste poseljujejo le določeno obmejno geografsko območje. Endemizem je merilo pojavljanja endemičnih vrst na območju. Območja, ki imajo relativno visoko stopnjo endemizma, morajo biti ustrezno zavarovana, saj vzdržujejo genetsko pestrost in edinstvenost endemičnih vrst. Za določitev relativne stopnje endemizma, se moramo dogovoriti o geografskem območju, na katerem bomo določali endemizem.

j) Celoten sistem ZO omogoča najustreznejše ohranjanje biotske raznovrstnosti.

Dobro zasnovan sistem zavarovanih območij vključuje številna velika zavarovana območja, z vzorčnimi in nedotaknjenimi ekosistemi, ki zajemajo različne nadmorske višine in prehode med ekosistemi in so ustrezno vključeni v okolje, v katerem se vzdržujejo naravni procesi med zavarovanimi območji.

18. POLITIKA ZAVAROVANIH OBMOČIJ

18. POLITIKA ZAVAROVANIH OBMOČIJ					Opombe
d	v/d	v/n	n		
☐	☐	☐	☐	a) Nacionalna politika ZO ima jasno izraženo vizijo, splošne cilje in cilje za sistem ZO.	
☐	☐	☐	☐	b) Delež površine države, ki je zavarovan, zadošča za ohranjanje naravnih procesov na ravni krajinj.	
☐	☐	☐	☐	c) V državi je jasno izražena zaveza za zavarovanje vitalnega in reprezentativnega omrežja ZO.	
☐	☐	☐	☐	d) Na ravni države je opravljen celovit pregled biotske raznovrstnosti.	
☐	☐	☐	☐	e) Opravljena je analiza pretekle razširjenosti in raznolikosti ekosistemov.	
☐	☐	☐	☐	f) Za premalo zastopane ekosisteme in/ali tiste, katerih obseg se je bistveno zmanjšal, so oblikovani cilji za ekološko obnovo.	
☐	☐	☐	☐	g) Stalno potekajo raziskave o ključnih vprašanjih, povezanih z ZO.	
☐	☐	☐	☐	h) Občasno se preverjata reprezentativnost in morebitna šibkost sistema ZO (npr. analiza reprezentativnosti ZO).	
☐	☐	☐	☐	i) Za zaposlene v ZO so na voljo učinkoviti programi usposabljanja in krepitev zmogljivosti.	
☐	☐	☐	☐	j) Upravljanje ZO in njegova učinkovitost se redno preverjata.	

☼ Ta vprašanja smo v slovenski različici metodologije RAPPAM zaradi majhnosti države priredili tako, da se nanašajo na raven celotne države in ne na raven regije.

a) Nacionalna politika ZO ima jasno izraženo vizijo, splošne cilje in cilje za sistem ZO.

Nacionalni cilji morajo jasno izražati cilje, ki jih želimo doseči s sistemom zavarovanih območij.

b) Delež površine države, ki je zavarovan, zadošča za ohranjanje naravnih procesov na ravni krajini.

Ustrezen delež zavarovanih območij je odvisen od stopnje biotske raznovrstnosti, obstoječih vzorcev lastništva, stopnje spremenjenosti ekosistemov in zgodovinskih vzorcev njihove raznolikosti.

c) V državi je jasno izražena zaveza za zavarovanje vitalnega in reprezentativnega omrežja ZO.

To zavezo moramo presojati na vseh ravneh oblasti. Močno zavezanost k ustanavljanju in vzdrževanju zavarovanih območij nakazuje jasne politične usmeritve, pa tudi zaveze za trajno financiranje, pripravljenost da se sistem zavarovanih območij občasno preverja in se, če je to potrebno, ustanovijo nova območja, ter podpora zasebnim varstvenim pobudam.

d) Na ravni države je opravljen celovit pregled biotske raznovrstnosti.

Tak pregled vključuje seznam vrst, določitev ključnih vrst in določitev prednostnih vrst za varstvo na ravni celotnega sistema zavarovanih območij.

e) Opravljena je analiza pretekle razširjenosti in raznolikosti ekosistemov.

Analiza pretekle razširjenosti in raznolikosti ekosistemov na ravni celotnega sistema zavarovanih območij omogoča, da odločevalci določijo jasne cilje glede pokritosti in reprezentativnosti zavarovanih območij.

f) Za premalo zastopane ekosisteme in/ali tiste, katerih obseg se je bistveno zmanjšal, so oblikovani cilji za ekološko obnovo.

Cilji ekološke obnove so odvisni od več dejavnikov, vključno z obstoječo razporeditvijo in obsegom različnih ekosistemov, stopnjo njihove degradiranosti, razširjenostjo in raznolikostjo teh ekosistemov v preteklosti. Cilji ekološke obnove lahko vključujejo cilje na ravni zavarovanega območja (npr. razglasitev novih območij ali razširitev obstoječih tako, da zajamemo slabo zastopane ali bistveno okrnjene ekosisteme) pa tudi cilje glede rabe zemljišč izven zavarovanih območij.

g) Stalno potekajo raziskave o ključnih vprašanjih, povezanih z ZO.

Raziskave ključnih vprašanj so tista ekološka družbena ali/in ekonomska vprašanja, ki vplivajo na celovitost celotnega sistema zavarovanih območij (npr. vpliv učinkovitosti upravljanja, omilitve ali povečanje groženj in pritiskov).

h) Občasno se preverjata reprezentativnost in morebitna šibkost sistema ZO (npr. analiza reprezentativnosti ZO).

Pri analizi reprezentativnosti zavarovanih območij primerjamo razporeditve elementov biotske raznovrstnosti z razporeditvijo zavarovanih območij in s tem ugotavljamo ali so katere izmed vrst nezadostno zastopane in varovane.

i) Za zaposlene v ZO so na voljo učinkoviti programi usposabljanja in krepitve zmogljivosti.

Učinkovit program krepitve zmogljivosti mora vsebovati jasno analizo potreb upravljavcev zavarovanega območja, strateški in usmerjen načrt usposabljanja ter celovit pregled finančnih virov za izvedbo programa.

j) Upravljanje ZO in njegova učinkovitost se redno preverjata.

Redno ocenjevanje zahteva stalno preverjanje učinkovitosti upravljanja.

19. POLITIČNA PODPORA

19. POLITIČNA PODPORA				
d	v/d	v/n	n	
☐	☐	☐	☐	a) Predpisi, ki se nanašajo na ZO, so skladni s cilji ZO in podpirajo učinkovito upravljanje.
☐	☐	☐	☐	b) Za učinkovito upravljanje ZO obstajajo jasne zaveze in zadostno financiranje.
☐	☐	☐	☐	c) Cilji varstva okolja se vključujejo v vse vidike priprave sektorskih politik.
☐	☐	☐	☐	d) Med sektorji, ki upravljajo naravne vire, poteka učinkovita komunikacija.
☐	☐	☐	☐	e) Zakoni in podzakonski akti, ki se nanašajo na ZO, se učinkovito izvajajo na vseh ravneh.
☐	☐	☐	☐	f) Nacionalne politike podpirajo okoljsko izobraževanje na vseh ravneh.
☐	☐	☐	☐	g) Nacionalne politike podpirajo trajnostno rabo zemljišč.
☐	☐	☐	☐	h) Nacionalne politike podpirajo različne mehanizme varstva zemljišč (zavarovanje, pogodbeno varstvo, odkup, ukrepi KOP in drugo).
☐	☐	☐	☐	i) Za javne uslužbenke je zagotovljeno ustrezno usposabljanje o okoljskih tematikah.
☐	☐	☐	☐	j) Nacionalne politike spodbujajo dialog in sodelovanje s civilnimi in okoljskimi nevladnimi organizacijami.

Opombe

a) Predpisi, ki se nanašajo na ZO, so skladni s cilji ZO in podpirajo učinkovito upravljanje.

Predpisi, ki se nanašajo na zavarovana območja, lahko vključujejo predpise v zvezi z namensko rabo, gozdarstvom, lovom, kmetijstvom, pa tudi podrejene predpise in politike na nacionalni, regionalni in lokalni ravni. Skladni predpisi podpirajo in krepijo cilje zavarovanega območja in učinkovitost upravljanja.

b) Za učinkovito upravljanje ZO obstajajo jasne zaveze in zadostno financiranje.

Jasne zaveze in zadostno financiranje so vzpostavljene, kadar so na voljo učinkoviti in dolgoročni mehanizmi, s katerimi se zagotavlja financiranje zavarovanih območij.

c) Cilji varstva okolja se vključujejo v vse vidike priprave sektorskih politik.

To je na primer redno izvajanje presoj vplivov na okolje pri razvoju infrastrukture, nadzor širitve poselitvenih območij z ustreznim prostorskim načrtovanjem, obstoj trgovinskih predpisov, ki prepovedujejo prodajo ogroženih ali prizadetih vrst ali njihovih delov.

d) Med sektorji, ki upravljajo naravne vire, poteka učinkovita komunikacija.

Povezana in dobro usklajena vlada bo verjetno uspešnejša pri pripravi in izvajanju usklajenega okoljskega programa. Pri zavarovanih območjih morajo sodelovati različna ministrstva in agencije, uprave parkov ter sektorji, pristojni za gozdarstvo, kmetijstvo, zavarovana območja, rekreacijo in turizem.

e) Zakoni in podzakonski akti, ki se nanašajo na ZO, se učinkovito izvajajo na vseh ravneh.

Učinkovito izvajanje pravnega reda pomeni, da so nezakonite dejavnosti zaznane, in da se zakonitost zagotavlja v celotnem sistemu zavarovanih območij.

f) Nacionalne politike podpirajo okoljsko izobraževanje na vseh ravneh.

Okoljsko izobraževanje lahko vključuje neformalno izobraževanje (npr. obvestila zaposlenih, brošure o parkih in druga gradiva), pa tudi formalno izobraževanje (npr. razvoj in usposabljanje kadrov skozi različne oblike šolanja).

g) Nacionalne politike podpirajo trajnostno rabo zemljišč.

Trajnostna raba zemljišč vključuje trajnostno gospodarjenje z gozdom, trajnostno kmetijstvo pa tudi trajnostno rabo vode in ribištvo. Stopnjo trajnostne rabe lahko na primer ocenimo na podlagi podatkov o površini gozdov, ki so neodvisno opredeljeni kot trajnostno gospodarjeni, ali pa na podlagi števila kmetij s statusom ekološke kmetije.

h) Nacionalne politike podpirajo različne mehanizme varstva zemljišč (zavarovanje, pogodbeno varstvo, odkup, KOP ukrepi in drugo).

Politike, ki podpirajo varstvo narave, lahko vključujejo davčne olajšave (npr. donacije okoljskim nevladnim organizacijam), politično podporo za razvoj tržnih mehanizmov (npr. certificiranje gozdov), ustrezne kazenske ukrepe za nezakonite dejavnosti in posege ter tradicionalne varstvene pristope (npr. coniranje območij).

i) Za javne uslužbence je zagotovljeno ustrezno usposabljanje o okoljskih tematikah.

Ustrezno usposabljanje in izobraževanje lahko vključuje različne oblike izobraževanja (npr. seminarji, delavnice) s področja varstva narave.

j) Nacionalne politike spodbujajo dialog in sodelovanje s civilnimi in okoljskimi nevladnimi organizacijami.

Politike, ki spodbujajo dialog, lahko na primer vključujejo oblikovanje partnerstev med vladnimi institucijami in nevladnimi organizacijami, omogočajo nevladnim organizacijam status strank v postopku reševanja pravnih sporov in razvoj preglednih mehanizmov sodelovanja javnosti pri oblikovanju politik.

SLOVARČEK

☼ V slovenskem prevodu smo v slovarček nekoliko razširili in ohranili izvorne angleške izraze.

Biotska raznovrstnost (*biodiversity*) – bogastvo raznolikosti življenja, vključno z raznolikostjo na genski ravni, ravni vrst in združb ter ekosistemov.

Bistveno okrnjen ekosistem (*greatly diminished ecosystem*) – bistveno okrnjeni ekosistemi so tisti ekosistemi, ki so bili v preteklosti (pred industrializacijo) v krajini splošno razširjeni ali prevladujoči, danes pa so večinoma v drugačni rabi.

☼ **Celovitost zavarovanega območja** (*integrity*) – sposobnost ekosistema, da podpira in vzdržuje združbe, vključno z vrstno sestavo, raznolikostjo in funkcionalno organiziranostjo, ki je podobna kot v naravnih habitatih.

☼ **Ekosistemske usluge in koristi** (*ecosystem goods and services*) – usluge in koristi, ki jih ekosistem ponuja ljudem in jih lahko kvantificiramo.

Endemična vrsta (*endemic species*) – endemična vrsta je tista vrsta, ki izvira iz in je razširjena na določenem, geografsko omejenem območju. Endemizem je merilo pojavljanja endemičnih vrst na območju. Merimo ga lahko absolutno ali relativno.

Funkcija ohranjanja krajine – zavarovano območje, ki ima ključno funkcijo v krajini, vključuje območja, ki so pomembna za hranjenje, razmnoževanje ali selitev vrst, ki bi lahko bile ogrožene, če bi se to območje spremenilo.

☼ **Gozdne dobrine** (*non-timber forest products*) – prostoživeče živali, gozdni plodovi, zelnate rastline in gobe, ki se nabirajo v gozdu.

Grožnja (*threat*) – grožnje so potencialni procesi, dejavnosti ali dogodki, ki škodljivo vplivajo in za katere je verjetno, da se bodo pojavili ali nadaljevali v prihodnosti. (primerjaj z izrazom Pritisk).

Ključne upravljavske naloge (*critical management activities*) – tiste upravljavske naloge, s katerimi preprečimo nenadomestljivo ali nesprijemljivo izgubo naravnih ali kulturnih virov. To so na primer spremljanje ranljivih območij, izvajanje pravnega reda na zavarovanem območju in ukrepi ekološke

obnove, s katerimi se prepreči nadaljnja škoda, ter tudi načrtovanje, usposabljanje ali nadzorovanje izvajana dejavnosti, ki so potrebne za izvedbo upravljaljskih nalog.

Krovne vrste (*key species*) – krovne vrste so tiste vrste, katerih ohranjanje in upravljanje ugodno vpliva tudi na varstvo drugih vrst.

Minimalna viabilna populacija (*minimum viable population*) – minimalna viabilna populacija je število osebkov vrste, ki so potrebni za obstoj vrste v prihodnosti (običajno 500 let), upoštevajoč naključno raznolikost dinamike populacij.

Načrt upravljanja (*management plan*) – načrt upravljanja je formalen način beleženja upravljaljskih nalog in odločitev. Načrt upravljanja zavarovanega območja mora vsebovati najmanj štiri osnovne elemente:

- ♦ opis in analizo bioloških, pokrajinskih in socio-ekonomskih značilnosti upravljanega območja
- ♦ jasno določene dolgoročne in operativne cilje, ki se smiselno navezujejo na vrednote biotske raznovrstnosti zavarovanega območja.
- ♦ podrobne naloge, ki so potrebne za doseganje teh ciljev
- ♦ postopek in/ali proces, s katerim se načrt dopolnjuje na podlagi novih informacij.

☼ V Sloveniji je vsebina načrta upravljanja predpisana z Zakonom o ohranjanju narave (UPB2, Uradni list RS 96/2004, 61. člen).

Naravni procesi (*natural processes*) – procesi, ki omogočajo delovanje in razvoj ekosistema. Primeri naravnih procesov so tudi naravni režimi motenj in sukcesijski procesi, kroženje hranil (npr. razkroj in razgradnja rastlin), razmnoževanje (npr. opráševanje, oploditev) ter plenjenje vrst in selitev.

Obseg (*extent*) – obseg je velikost območja, na katerem lahko zaznamo vpliv dejavnosti.

Pretekla raznolikost (*historical range of variability*) – obseg razširjenosti različnih tipov ekosistemov pred obdobjem industrializacije in intenzivnimi človekovimi posegi.

Pregled kulturnih virov (*cultural resources inventory*) – popis kulturnih virov določenega območja, vključno z območji, ki imajo zgodovinski, verski, gospodarski ali kulturni pomen, pa tudi populacij in habitatov vrst, ki imajo velik družbeni pomen, rekreativne poti in infrastruktura ter druga z vidika kulture pomembna območja.

Pregled naravnih virov (*natural resources inventory*) – pregled naravnih virov območja (običajno z zemljevidi), vključno s tipi gozdnih združb, vodnimi viri, območji pomembnih habitatov, območji, kjer se pojavljajo redke, ogrožene ali prizadete vrste ter drugimi območji, ki imajo ekološki in/ali družbeni pomen.

Pritisk (*pressure*) – pritiski so procesi, dejavnosti ali dogodki, ki so že škodljivo vplivali na celovitost zavarovanega območja (npr. zmanjšali so biotsko raznovrstnost ali sposobnost obnavljanja, in/ali prizadeli naravne vire območja). Pritiski so lahko posledica zakonitih in nezakonitih dejavnosti, prav tako so lahko posledica neposrednih ali posrednih dejanj. (primerjaj z Grožnja).

Redke, ogrožene in prizadete vrste (*rare, threatened and endangered species*) – redke vrste so vrste, ki se pojavljajo v majhnem številu bodisi naravno ali kot posledica človekovih dejavnosti. Za ogrožene vrste je verjetno, da bodo v bližnji prihodnosti postale prizadete. Prizadetim vrstam preti izumrtje na celotnem ali bistvenem delu njihovega območja razširjenosti.

Reprezentativnost (*representativeness*) – prispevek zavarovanega območja k ohranjanju slabo zastopanih in/ali močno okrnjenih ekosistemov na ravni celotnega sistema zavarovanih območij.

Režim naravnih motenj (*natural disturbance regime*) – vzorec različnih naravnih motenj, vključno s pogostnostjo, velikostjo, intenzivnostjo in močjo motenj, ki so v preteklosti oblikovale krajinske strukture in vzorce. Primeri takih motenj so požari, poplave, ledeniki, hurikani pa tudi vplivi žuželk in patogenov.

Sistem zavarovanih območij (*protected area system*) – vsa zavarovana območja, ki jih vključimo v analizo z Metodologijo za hitro ocenjevanje in določitev upravljaljskih prioritet na zavarovanih območjih.

Stalnost (*permanence*) – čas, ki je potreben za obnovo naravnih virov zavarovanega območja bodisi po naravni poti ali s posredovanjem človeka; odpornost sistema.

Strukturna raznolikost (*structural diversity*) – raznolikost in razporeditev vrst elementov in ekosistemov krajini.

Sukcesijska raznolikost (*successional diversity*) – sukcesijska raznolikost obsega celoten nabor sukcesijskih faz, vključno z zgodnjimi, vmesnimi in poznimi fazami ter klimaksom, ki so običajno povezane z režimi naravnih motenj.

Trajnostna raba naravnih virov (*sustainable resource use*) – raba naravnih virov zavarovanega območja, ki je skladna s cilji zavarovanega območja in je v okviru obnovitvenih sposobnosti vira ter malo vpliva na druge naravne vire zavarovanega območja.

Vpliv (*impact*) – vpliv je merilo velikosti vpliva pritiska na naravne vire zavarovanega območja, bodisi neposredne ali posredne.

Vzorčen in nedotaknjen ekosistem (*exemplary and intact ecosystem*) – vzorčni in nedotaknjeni ekosistemi so tisti ekosistemi, v katerih se vzdržuje celoten nabor domorodne biotske raznovrstnosti, celoten nabor naravnih procesov in krajinskih vzorcev ter imajo razporeditev vrst, ki je skladna z raznolikostjo v preteklosti.

Zavarovano območje (*protected area*) – “Območje kopnega in/ali morja, posebej namenjeno varovanju in ohranjanju biotske raznovrstnosti in naravnih virov ter z njimi povezanih kulturnih virov, ki jih upravljamo z zakonskimi ali drugimi učinkovitimi sredstvi”. (IUCN, 1994). Lastnik in/ali upravitelj takih območij je lahko država ali pa tudi posamezniki, podjetja, nevladne organizacije, skupnosti ali partnerstva med naštetimi skupinami.

Zgodovinske vrednosti (*historic norms*) – zgodovinske vrednosti so tisti pogoji, ki so prevladovali pred industrializacijo in/ali intenzivnimi človekovimi posegi.

PRITISKI IN GROŽNJE

2. PRITISKI IN GROŽNJE

Pritisk: .....

☞ Podrobno opišite pritisk: .....

- Prisoten   V zadnjih 5 letih ni bil prisoten

Ta pritisk se je v zadnjih 5 letih: Skupna ocena teže tega pritiska v zadnjih 5 letih je:

	Obseg	Vpliv	Stalnost
☐ Bistveno povečal	☐ Povsod (>50%)	☐ Zelo velik	☐ Stalen (>100 let)
☐ Nekoliko povečal	☐ Zelo razširjen (15–50%)	☐ Velik	☐ Dolgoročen (20–100 let)
☐ Ostal nespremenjen	☐ Razpršen (5–15%)	☐ Zmeren	☐ Srednjeročen (5–20 let)
☐ Nekoliko zmanjšal	☐ Lokaliziran (<5%)	☐ Majhen	☐ Kratkoročen (<5 let)
☐ Bistveno zmanjšal			

Grožnja: .....

Podrobno opišite grožnjo: .....

- Jo lahko pričakujemo   Je v naslednjih 5 letih ne pričakujemo

Verjetnost, da se grožnja pojavi   Skupna ocena teže te grožnje v naslednjih 5 letih bo verjetno:

je:

	Obseg	Vpliv	Stalnost
☐ Zelo velika	☐ Povsod (>50%)	☐ Zelo velik	☐ Stalen (>100 let)
☐ Velika	☐ Zelo razširjen (15–50%)	☐ Velik	☐ Dolgoročen (20–100 let)
☐ Srednja	☐ Razpršen (5–15%)	☐ Zmeren	☐ Srednjeročen (5–20 let)
☐ Majhna	☐ Lokaliziran (<5%)	☐ Majhen	☐ Kratkoročen (<5 let)
☐ Zelo majhna			

2. PRITISKI IN GROŽNJE

Pritisk: .....

☞ Podrobno opišite pritisk: .....

- Prisoten   V zadnjih 5 letih ni bil prisoten

Ta pritisk se je v zadnjih 5 letih: Skupna ocena teže tega pritiska v zadnjih 5 letih je:

	Obseg	Vpliv	Stalnost
☐ Bistveno povečal	☐ Povsod (>50%)	☐ Zelo velik	☐ Stalen (>100 let)
☐ Nekoliko povečal	☐ Zelo razširjen (15–50%)	☐ Velik	☐ Dolgoročen (20–100 let)
☐ Ostal nespremenjen	☐ Razpršen (5–15%)	☐ Zmeren	☐ Srednjeročen (5–20 let)
☐ Nekoliko zmanjšal	☐ Lokaliziran (<5%)	☐ Majhen	☐ Kratkoročen (<5 let)
☐ Bistveno zmanjšal			

Grožnja: .....

Podrobno opišite grožnjo: .....

- Jo lahko pričakujemo   Je v naslednjih 5 letih ne pričakujemo

Verjetnost, da se grožnja pojavi   Skupna ocena teže te grožnje v naslednjih 5 letih bo verjetno:

je:

	Obseg	Vpliv	Stalnost
☐ Zelo velika	☐ Povsod (>50%)	☐ Zelo velik	☐ Stalen (>100 let)
☐ Velika	☐ Zelo razširjen (15–50%)	☐ Velik	☐ Dolgoročen (20–100 let)
☐ Srednja	☐ Razpršen (5–15%)	☐ Zmeren	☐ Srednjeročen (5–20 let)
☐ Majhna	☐ Lokaliziran (<5%)	☐ Majhen	☐ Kratkoročen (<5 let)
☐ Zelo majhna			

Za to stran pripravimo toliko kopij, da bo mogoče izpolniti vprašalnik za vse ugotovljene pritiske in grožnje.

VSEBINA

3. BIOLOŠKI POMEN

d v/d v/n n

☐	☐	☐	☐	a) V ZO je relativno veliko število redkih, ogroženih ali prizadetih vrst.
☐	☐	☐	☐	b) ZO ima relativno visoko stopnjo biotske raznovrstnosti.
☐	☐	☐	☐	c) ☉V ZO živi več slovenskih endemičnih vrst.
☐	☐	☐	☐	d) ZO ima pomembno funkcijo pri ohranjanju krajine.
☐	☐	☐	☐	e) ZO ima pestrost rastlinskih in živalskih vrst, kakršno bi pričakovali glede na zastopanost ekosistemov.
☐	☐	☐	☐	f) ZO pomembno prispeva k reprezentativnosti sistema ZO glede na zastopanost ranljivih ekosistemov.
☐	☐	☐	☐	g) V ZO so minimalne viabilne populacije ključnih vrst.
☐	☐	☐	☐	h) Strukturna raznolikost ZO je skladna z zgodovinskimi vrednostmi.
☐	☐	☐	☐	i) ZO vključuje ekosisteme, katerih obseg se je glede na površine v preteklosti močno zmanjšal.
☐	☐	☐	☐	j) ZO vzdržuje celoten nabor naravnih procesov in režimov naravnih motenj.

Opombe

4. SOCIO-EKONOMSKI POMEN

d v/d v/n n

☐	☐	☐	☐	a) ZO je pomemben vir zaposlitvenih možnosti za lokalne skupnosti.
☐	☐	☐	☐	b) ZO predstavlja pomemben vir dobrin lokalne skupnosti.
☐	☐	☐	☐	c) Trajnostna raba naravnih virov v ZO ponuja razvojne priložnosti za lokalno skupnost.
☐	☐	☐	☐	d) ZO ima verski in duhovni pomen.
☐	☐	☐	☐	e) ZO ima izjemne lastnosti estetskega pomena in pomembno geološko dediščino.
☐	☐	☐	☐	f) V ZO uspevajo rastlinske vrste, ki imajo velik družbeni, kulturni ali gospodarski pomen.
☐	☐	☐	☐	g) V ZO živijo živalske vrste, ki imajo velik družbeni, kulturni ali gospodarski pomen.
☐	☐	☐	☐	h) ZO ima velik pomen za rekreativne dejavnosti.
☐	☐	☐	☐	i) ZO prinaša lokalnim skupnosti pomembne ekosistemske usluge in koristi.
☐	☐	☐	☐	j) ZO ima veliko izobraževalno in/ali raziskovalno vrednost.

Opombe

5. RANLJIVOST

d	v/d	v/n	n	
☐	☐	☐	☐	a) Nezakonite dejavnosti v ZO je težko ugotavljati.
☐	☐	☐	☐	b) ⚠ Izvajanje varstvenega režima in drugih predpisov, s katerimi se zagotavlja pravni red, je šibko.
☐	☐	☐	☐	c) Podkupovanje in korupcija sta pogosta.
☐	☐	☐	☐	d) Na območju so prisotni civilni nemiri in/ali politična nestabilnost.
☐	☐	☐	☐	e) Kulturni običaji, prepričanja in tradicionalna raba so v nasprotju s cilji ZO.
☐	☐	☐	☐	f) Naravni viri ZO imajo veliko tržno vrednost.
☐	☐	☐	☐	g) Dostopnost območja povečuje možnosti za nezakonite dejavnosti.
☐	☐	☐	☐	h) Za ogrožene naravne vire ZO je veliko povpraševanje na trgu.
☐	☐	☐	☐	i) Na upravljavca ZO se izvajajo pritiski za čezmerno izkoriščanje naravnih virov.
☐	☐	☐	☐	j) Najemanje in ohranjanje zaposlenih v ZO je oteženo.

Opombe

NAČRTOVANJE

6. CILJI

d	v/d	v/n	n	
☐	☐	☐	☐	a) S cilji ZO se zagotavljata varstvo in vzdrževanje biotske raznovrstnosti.
☐	☐	☐	☐	b) Specifični cilji v zvezi z biotsko raznovrstnostjo so jasno zapisani v načrtu upravljanja.
☐	☐	☐	☐	c) Politike upravljanja in načrti upravljanja so skladni s cilji ZO.
☐	☐	☐	☐	d) Zaposleni v ZO razumejo cilje in politiko svojega ZO.
☐	☐	☐	☐	e) Lokalne skupnosti podpirajo splošne cilje ZO in so dobro vključene v procese ZO, število konfliktov pa je majhno.

Opombe

7. PRAVNA VARNOST

d	v/d	v/n	n	
☐	☐	☐	☐	a) ZO ima zagotovljeno dolgoročno pravno varstvo z ustreznim pravnim aktom.
☐	☐	☐	☐	b) Na območju ni nerešenih sporov glede lastništva zemljišč in pravice do uporabe.
☐	☐	☐	☐	c) Meja ZO je ustrezno določena in omogoča doseganje ciljev ZO.
☐	☐	☐	☐	d) Človeški in finančni viri zadoščajo za izvajanje najpomembnejših nalog in za izvajanje pravnega reda, ki izhaja iz akta o razglasitvi ZO.
☐	☐	☐	☐	e) Spori z lokalno skupnostjo se rešujejo pravično in učinkovito.

Opombe

8. ZASNOVA IN NAČRTOVANJE OBMOČJA

d	v/d	v/n	n	
☐	☐	☐	☐	a) Umestitev ZO v prostor je skladna s cilji ZO.
☐	☐	☐	☐	b) Umestitev ZO v prostor omogoča ustrezno ohranjanje biotske raznovrstnosti.
☐	☐	☐	☐	c) Coniranje ZO je ustrezno za doseganje ciljev ZO.
☐	☐	☐	☐	d) Raba okoliških zemljišč omogoča oziroma ne ovira učinkovitega upravljanja ZO.
☐	☐	☐	☐	e) ZO je prostorsko povezan z drugim varovanim ali zavarovanim območjem.

Opombe

VLAGANJE

9. KADROVSKA STRUKTURA

d	v/d	v/n	n	
☐	☐	☐	☐	a) Število zaposlenih zadošča za učinkovito upravljanje območja.
☐	☐	☐	☐	b) Zaposleni imajo ustrezne veščine za izvajanje ključnih upravljaljskih nalog.
☐	☐	☐	☐	c) Zaposleni imajo primerne možnosti za dodatno izobraževanje in razvoj.
☐	☐	☐	☐	d) Delovni učinek zaposlenih in napredek pri doseganju ciljev ZO se periodično preverjata.
☐	☐	☐	☐	e) Pogoji za zaposlene omogočajo, da v ZO ostaja kvalitetno osebje.

Opombe

10. KOMUNIKACIJA IN INFORMACIJE

d	v/d	v/n	n	
☐	☐	☐	☐	a) Med osebjem na terenu in v pisarni je vzpostavljena ustrezna komunikacija.
☐	☐	☐	☐	b) Obstoječi ekološki in socio-ekonomski podatki zadoščajo za načrtovanje upravljanja ZO.
☐	☐	☐	☐	c) Na voljo je ustrezna oprema za zbiranje podatkov.
☐	☐	☐	☐	d) Razviti so ustrezni postopki, na voljo pa jetudi oprema za obdelavo in analizo podatkov.
☐	☐	☐	☐	e) Z lokalno skupnostjo je vzpostavljena učinkovita komunikacija.

Opombe

11. INFRASTRUKTURA

d	v/d	v/n	n	
☐	☐	☐	☐	a) Prevozna sredstva in prometna infrastruktura omogočajo izvajanje najpomembnejših upravljavskih nalog.
☐	☐	☐	☐	b) Na voljo je ustrezna terenska oprema za izvajanje najpomembnejših upravljavskih nalog.
☐	☐	☐	☐	c) Prostori za delo so ustrezni za izvajanje najpomembnejših upravljavskih nalog.
☐	☐	☐	☐	d) Zagotovljena sta vzdrževanje in nega opreme, kar omogoča dolgotrajno rabo opreme.
☐	☐	☐	☐	e) Infrastruktura za obiskovalce ustreza njihovim potrebam.

Opombe

12. FINANCIRANJE

d	v/d	v/n	n	
☐	☐	☐	☐	a) Financiranje ZO v zadnjih petih letih je zadoščalo za izvajanje najpomembnejših upravljavskih nalog.
☐	☐	☐	☐	b) Financiranje ZO v naslednjih petih letih zadošča za izvajanje najpomembnejših upravljavskih nalog.
☐	☐	☐	☐	c) Vzpostavljeni so ustrezni načini upravljanja finančnih virov za učinkovito upravljanje ZO.
☐	☐	☐	☐	d) Razdelitev sredstev za pokrivanje stroškov je ustrezna glede na prednostne naloge in cilje ZO.
☐	☐	☐	☐	e) Zagotovljeno je stabilno dolgoročno financiranje ZO.

Opombe

PROCESI

13. NAČRTOVANJE UPRAVLJANJA

d v/d v/n n

d	v/d	v/n	n	
☐	☐	☐	☐	a) ZO ima celovit, aktualen in pisni načrt upravljanja.
☐	☐	☐	☐	b) Opravljen je celovit pregled naravnih in kulturnih virov, vključno s prostorsko predstavitvijo razporeditve virov.
☐	☐	☐	☐	c) Opravljena je analiza groženj in pritiskov v ZO ter izdelana strategija za njihovo reševanje.
☐	☐	☐	☐	d) Pripravljen je podroben delovni načrt, ki določa operativne cilje, s katerimi se dosegajo splošni upravljavski cilji.
☐	☐	☐	☐	e) Rezultati raziskav in monitoringa se redno vključujejo v načrt upravljanja ZO in so medsebojno usklajeni.

Opombe

14. NOTRANJA ORGANIZACIJA UPRAVLJALCA

d v/d v/n n

d	v/d	v/n	n	
☐	☐	☐	☐	a) ZO ima jasno notranjo organizacijsko strukturo.
☐	☐	☐	☐	b) Procesi odločanja znotraj upravljavske institucije so pregledni.
☐	☐	☐	☐	c) Osebe ZO redno sodeluje s partnerji, lokalnimi skupnostmi in drugimi organizacijami.
☐	☐	☐	☐	d) Lokalne skupnosti sodelujejo pri odločitvah v zvezi z ZO, ki jih zadevajo.
☐	☐	☐	☐	e) V ZO je vzpostavljena učinkovita komunikacija med zaposlenimi na vseh ravneh.

Opombe

15. RAZISKOVALNO DELO, MONITORING IN VREDNOTENJE

d v/d v/n n

d	v/d	v/n	n	
☐	☐	☐	☐	a) Vplivi zakonitih in nezakonitih dejavnosti in rabe v ZO se natančno spremljajo in beležijo.
☐	☐	☐	☐	b) Raziskovanje biotske raznovrstnosti in ekoloških procesov je skladno s potrebami ZO.
☐	☐	☐	☐	c) Raziskovanje ključnih socialnih vprašanj je skladno s potrebami ZO.
☐	☐	☐	☐	d) Zaposlenim v ZO je omogočen reden dostop do novejših znanstvenih raziskav in spoznanj.
☐	☐	☐	☐	e) Potrebe po nujnih raziskavah in potrebe po spremljanju stanja so jasno določene in razvrščene po pomembnosti in se jasno navezujejo na ključne upravljavske cilje.

Opombe

16. REZULTATI

V zadnjih dveh letih so bili doseženi naslednji rezultati, ki se navezujejo na grožnje in pritiske, cilje ZO in letni program dela:

d	v/d	v/n	n		Opombe
☐	☐	☐	☐	a) Preprečevanje groženj, izvajanje pravnega reda.	
☐	☐	☐	☐	b) Ekološka obnova območij in omilitveni ukrepi.	
☐	☐	☐	☐	c) Upravljanje vrst in habitov.	
☐	☐	☐	☐	d) Komunikacija z lokalnimi skupnostmi.	
☐	☐	☐	☐	e) Stiki z obiskovalci in turisti.	
☐	☐	☐	☐	f) Razvoj infrastrukture.	
☐	☐	☐	☐	g) Načrtovanje upravljanja in zbiranje podatkov.	
☐	☐	☐	☐	h) Spremljanje, nadzor in ocenjevanje zaposlenih.	
☐	☐	☐	☐	i) Usposabljanje zaposlenih.	
☐	☐	☐	☐	j) Uporaba rezultatov raziskav in monitoringa za načrtovanje upravljanja ZO.	

NAČRTOVANJE ZAVAROVANIH OBMOČIJ NA SISTEMSKI RAVNI

17. NAČRTOVANJE ZAVAROVANIH OBMOČIJ NA SISTEMSKI RAVNI

d	v/d	v/n	n		Opombe
☐	☐	☐	☐	a) Sistem ZO ustrezno odraža raznolikost ekosistemov v regiji.	
☐	☐	☐	☐	b) S sistemom ZO se preprečuje izumrtje ali iztrebljenje katerekoli vrste.	
☐	☐	☐	☐	c) Sistem ZO sestavljajo predvsem vzorčni in nedotaknjeni ekosistemi.	
☐	☐	☐	☐	d) Območja, ki imajo velik varstveni pomen za krovne vrste, so ustrezno zavarovana.	
☐	☐	☐	☐	e) Sistem ZO zagotavlja ohranjanje naravnih procesov v krajini.	
☐	☐	☐	☐	f) Sistem ZO vključuje tudi prehodna območja med ekosistemi.	
☐	☐	☐	☐	g) Sistem ZO vključuje celoten nabor sukcesijskih faz in njihove raznolikosti.	
☐	☐	☐	☐	h) Območja z visoko biotsko raznovrstnostjo so ustrezno zavarovana.	
☐	☐	☐	☐	i) Območja z veliko endemičnimi vrstami so ustrezno zavarovana.	
☐	☐	☐	☐	j) Celoten sistem ZO omogoča najustreznejše ohranjanje biotske raznovrstnosti.	

Opomba: Vprašanja 17, 18 in 19 so podpora razpravi med strokovnjaki s področja zavarovanih območij in odločevalci o politiki zavarovanih območij.

POLITIKA ZAVAROVANIH OBMOČIJ

18. POLITIKA ZAVAROVANIH OBMOČIJ				
d	v/d	v/n	n	
☐	☐	☐	☐	a) Nacionalna politika ZO ima jasno izraženo vizijo, splošne cilje in cilje za sistem ZO.
☐	☐	☐	☐	b) Delež površine države, ki je zavarovan, zadošča za ohranjanje naravnih procesov na ravni krajin.
☐	☐	☐	☐	c) V državi je jasno izražena zaveza za zavarovanje vitalnega in reprezentativnega omrežja ZO.
☐	☐	☐	☐	d) Na ravni države je opravljen celovit pregled biotske raznovrstnosti.
☐	☐	☐	☐	e) Opravljena je analiza pretekle razširjenosti in raznolikosti ekosistemov.
☐	☐	☐	☐	f) Za premalo zastopane ekosisteme in/ali tiste, katerih obseg se je bistveno zmanjšal, so oblikovani cilji za ekološko obnovo.
☐	☐	☐	☐	g) Stalno potekajo raziskave o ključnih vprašanjih, povezanih z ZO.
☐	☐	☐	☐	h) Občasno se preverjata reprezentativnost in morebitna šibkost sistema ZO (npr. analiza reprezentativnosti ZO).
☐	☐	☐	☐	i) Za zaposlene v ZO so na voljo učinkoviti programi usposabljanja in krepitev zmogljivosti.
☐	☐	☐	☐	j) Upravljanje ZO in njegova učinkovitost se redno preverjata.

Opombe

POLITIČNA PODPORA

19. POLITIČNA PODPORA				
d	v/d	v/n	n	
☐	☐	☐	☐	a) Predpisi, ki se nanašajo na ZO, so skladni s cilji ZO in podpirajo učinkovito upravljanje.
☐	☐	☐	☐	b) Za učinkovito upravljanje ZO obstajajo jasne zaveze in zadostno financiranje.
☐	☐	☐	☐	c) Cilji varstva okolja se vključujejo v vse vidike priprave sektorskih politik.
☐	☐	☐	☐	d) Med sektorji, ki upravljajo naravne vire, poteka učinkovita komunikacija.
☐	☐	☐	☐	e) Zakoni in podzakonski akti, ki se nanašajo na ZO, se učinkovito izvajajo na vseh ravneh.
☐	☐	☐	☐	f) Nacionalne politike podpirajo okoljsko izobraževanje na vseh ravneh.
☐	☐	☐	☐	g) Nacionalne politike podpirajo trajnostno rabo zemljišč.
☐	☐	☐	☐	h) Nacionalne politike podpirajo različne mehanizme varstva zemljišč (zavarovanje, pogodbeno varstvo, odkup, ukrepi KOP in drugo).
☐	☐	☐	☐	i) Za javne uslužbence je zagotovljeno ustrezno usposabljanje o okoljskih tematikah.
☐	☐	☐	☐	j) Nacionalne politike spodbujajo dialog in sodelovanje s civilnimi in okoljskimi nevladnimi organizacijami.

Opombe

LITERATURA IN ZAHVALA

Hockings, M, Stolton, S and Dudley, N. 2000. Evaluating Effectiveness: A Framework for Assessing Management of Protected Areas. IUCN Cardiff University Best Practice Series. IUCN, Cambridge, UK and Gland, Switzerland.

IUCN, 1994. Guidelines for Protected Areas Management Categories. IUCN, Cambridge, UK and Gland, Switzerland.

WWF je pripravil metodologijo RAPPAM med letoma 1999 in 2002 in jo nato testiral v Alžiriji, Kamerunu, Franciji in Gabonu ter podpiral izvajanje na Kitajskem, v Rusiji in Južni Afriki. K pripravi metodologije so pomembno prispevale tri regionalne delavnice: septembra 2000 v Vermontu, ZDA, januarja 2001 na Baliju v Indoneziji in septembra 2001 v Kwazulu Natal v Južni Afriki.

Avtorica metodologije je Jamison Ervin (e-mail: jervin@sover.net), projekt pa je nadzoroval Devendra Rana. Celotna metodologija in primeri uporabe so na voljo na spletu na naslovu www.panda.org/parkassessment/. Slovenski prevod in priredbo metodologije sta pripravila Jana Kus Veenliet in Andrej Sovinc.

Naslednji posamezniki so pri pripravi metodologije prispevali pomembne informacije in nasvete: Wale Adeleke, Ashiq Ahmad, Dinesh Aryal, Alexander Belokurov, Klaus Berkmueller, Nora Berrahmouni, Alexei Blagovidov, Danielle Cantin, David Capen, Sudipto Chatterjee, Zhu Chunquan, Alois Clemens, Jose Courrau, Tom Dillon, Li Diqiang, Holly Dublin, Nigel Dudley, Chris Elliott, Peter Goodman, Steve Gretzinger, Elie Hakizumwami, Lawrence Hamilton, Marc Hockings, Marilyn Hoskins, Jack Hurd, Barry James, Zhou Jinhuan, Harri Karjalainen, Rosa Lemos, Fan Longqing, Stewart Maginnis, Robert Mather, Thomas McShane, Alex Moad, Duncan Neville, Michel Njatsana, Peter Odoul, Ard Oostra, Rick Paradis, Jeffrey Parrish, Balu Perumal, Bob Pressey, Zoltan Rakonczay, Beatrix Richards, Anggia Santosa, Jeffrey Sayer, Amy Smith, Sue Stolton, Retno Suratni, Rodney Taylor, Paul Toyne, Karma Tshering, Vyacheslav Tyrlyshkin, Daniel Vallauri, Tashi, Wangchuk, Eric Wikramanayake, Lini Wollenberg, Lu Zhi, Zoltan Kun.

Za podrobnejše informacije o programu WWF Gozdovi za življenje se lahko obrnete na naslov:

Protected Areas Initiative
Forests for Life Programme
WWF International
Avenue du Mont-Blanc
1196 Gland
Switzerland
Tel: +41 22 364 9009
Fax: +41 22 364 0640
www.panda.org/parkassessment/

Kratice

FSC	Svet za nadzor upravljanja gozdov
GIS	geografski informacijski sistem
GPS	globalni sistem satelitske navigacije
IUCN	Svetovna zveza za varstvo narave
NVO	nevladna organizacija
RAPPAM	Metodologija za hitro ocenjevanje in določitev upravljaljskih prioritet na zavarovanih območjih
WCPA	Svetovna komisija za zavarovana območja
WWF	Svetovni sklad za naravo
ZO	zavarovano območje